อนุสรณ์

งานฌาปนกิจศพ

นางเสงี่ยม พินิจพจนาตถ์ (ทองอิน)

ฌาปนกิจสถาน วัดหัวลำโพง

จังหวัดพระนคร

๕ มิถุนายน ๒๕๑๒

อนุสรณ์

งานฌาปนกิจศพ

นางเสงี่ยม พินิจพจนาตถ์ (ทองอิน)

ณ ฌาปนกิจสถาน วัดหัวลำโพง
จังหวัดพระนคร

๘ มิถุนายน ๒๕๑๒

คำปรารภ

เนื่องด้วยจะมีงานฌาปนกิจศพ คุณพี่เสงี่ยม พินิจพจนาตถ์ คราวนี้ ข้าพเจ้าจึงคิดพิมพ์หนังสือที่จะเป็นประโยชน์สักเล่มหนึ่ง และปกติงานศพหนังสือที่พิมพ์สมนาคุณมักเป็นหนังสือพระเสียส่วนมาก ข้าพเจ้าคิดว่าทำอย่างนั้นก็ซ้ำกันไป แต่การจะทิ้งหลักธรรมเสียก็ไม่บังควร ครั้นจะเอาของคนอื่นมาพิมพ์ทั้งเรื่องก็ดูจะไม่เกิดด้วยน้ำพักน้ำแรงของข้าพเจ้าไปและไม่สมกับที่คุณพี่เสงี่ยมได้เลี้ยงดูลูกแต๋ว (สุขเนตร) ของข้าพเจ้ามาจนเติบใหญ่มีเหย้ามีเรือนเป็นฝั่งเป็นฝาสืบสกุลต่อไป

ข้าพเจ้าครุ่นคิดถึงชีวิตในอดีตและปัจจุบันซึ่งก็ยังมีความสุขอยู่เสมอมาทำให้คำนึงถึงชีวิตของข้าพเจ้าว่าอยู่เป็นสุขได้อย่างไร ทั้ง ๆ ที่พบมรสุมชีวิตอย่างรุนแรงต่าง ๆ เมื่อคำนึงในบั้นปลายของชีวิตนี้ก็รู้สึกว่าเพราะมีความสำคัญยึดมั่นในศีลธรรม ยา บังคับอิริยาบท สี่ ให้ทำงานอยู่เสมอ และขอให้พึ่งคำจากข้าพเจ้าซึ่งจะได้เรียน

ต่อไป ทั้งคำของท่านผู้รู้ควรจดจำและพิจารณานึกคิดให้ไกลและเลื่อนออกไป ๆ จะเกิดความสุข ความสุขจะมีแก่ท่าน มากหรือน้อยก็อยู่ที่ตัวท่านเองว่าจะพิจารณาและเพียรปฏิบัติได้เพียงใด และขณะใดที่ท่านได้รับความสุขประโยชน์จากหนังสือเล่มนี้ แล้วได้ขออุทิศส่วนกุศลให้แก่คุณพี่เสงี่ยมถึงสุขติภพด้วย

ศีล ๕ ตัวยากอยู่ที่ศีล ๔ มุสา ตราบใดยังอยู่ในสังคมยากจะรักษาให้บริสุทธิ์ ศิลข้ออื่นตัดขาดรักษาได้ง่ายดายมาก ศีล ๔ มุสาตัวนี้แม้ผู้ทรงศีล (พระ) ที่ยังมีสังคมยังรักษาบริสุทธิ์ไม่ตลอดได้ เมื่อท่านรู้ละเอียดว่าศีล ๔ มีอะไรบ้างแล้ว ท่านก็รู้เองไปได้ยาก ดังนั้นสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเรายังเป็นปุถุชน จึงข้ามพ้นไปยากแสนยากแต่ไม่ใช่ว่าเราจะไปไม่ถึง ถ้าเราเพียรจะรู้เราก็ต้องถึงฉนั้นก็ควรรู้ทางเดินไปเคร่า ๆ แล้วปฏิบัติในทางที่ถูกเราก็จะมีความสุขกว่าเราไม่รู้อะไรเลย

ทางธรรมนี้ทำให้คนมีความสุขเป็นวิชาสูงสุดเรียนได้ละเอียดหมดจดแต่ปฏิบัติไม่ได้ก็ไร้ผล รู้น้อยแต่เข้าใจปฏิบัติให้ถูกต้องได้ก็ได้ความสุขตลอดชาติ รู้น้อย

นี้แหละจะคืบคลานไปสู่ความรู้มาก และปฏิบัติได้ถูกต้อง มากถ้าได้พยายามสืบต่อไป อย่างเด็กรู้จักนั่นเอง ยืน เดิน เองก็ตามมาเพราะธรรมชาติแห่งความคิดของคนมีอยู่ รู้อย่างนี้ก็ดี ก็อยากรู้อีกว่ามีอะไรดีกว่านี้เรื่อย ๆ แล้วค่อย ๆ ปฏิบัติให้ได้เรื่อย ๆ เป็นตอน ๆ ไปที่สุดก็ต้องถึงตอนจบจนได้ ข้อควรคิดก็คือหลักสอนหรือหลักปฏิบัติถูกนิสัยที่เราจะทำได้หรือไม่ เพราะทางธรรมมีทางเลือกมากทางด้วยกัน และไปจบลงที่นิพพาน เพราะฉนั้นเราต้องเลือกทางเดินที่ไม่ฝืนจิตใจและความรู้สึกจึงจะสดวกและค่อยปฏิบัติฝึกใจไปทีละน้อย ๆ จึงจะไม่เบื่อและสมประสงค์

ทางธรรมที่พิมพ์กันเพื่อการกุศลรวมสั้น ๆ แล้วก็ศีลควบคุมทางกาย สมาธิควบคุมทางจิตต์ ปัญญาพิจารณาความจริงให้เกิดความเบื่อหน่าย ไม่มีอะไรเป็นจีรังยั่งยืนยึดถือได้ เท่านั้นเองดูเผิน ๆ แล้วก็ง่าย ๆ สั้น ๆ แต่จะปฏิบัติให้ได้ให้ถึงเป็นของยาก เพราะเป็นเรื่องกว้าง

ขวางลึกซึ้งมาก ต้องพิจารณาไป คิดไปตามหลักของพระพุทธองค์ให้ละเอียด และต้องตรองให้ลึกซึ้งคิดไปไกล ๆ นาน ๆ ต้องฝึกใจฝึกตนจนเป็นนิสัยมีความเพียร มีขันติอดกลั้น อดทนจนถึงขั้นจิตไม่หวั่นไหว ไม่เศร้าโศก ไม่ฟุ้งซ่านขุ่นมัว หมดความอยากความหลงทั้งปวงจนจิตตสงบ แม้มีอะไรมากระทบก็ไม่สดุ้ง เมื่อจิตตทำได้แค่นี้ ถ้าว่าไม่ถึงนิพพานก็ใกล้เต็มทีแล้ว

ฉนั้นความจริงจะมีอยู่อย่างไรแค่ไหนก็ตาม ถ้าได้เดินทางไปในทางที่กล่าวแล้วอยู่สม่ำเสมอ ตัวเราเองจะรู้สึกความชุ่มชื่นไม่โวยวายจิตตใจเข้มแข็ง ผิดกว่าเมื่อเรายังไม่มีการ พิจารณาสน ใจอย่างแน่นอน ทั้งนี้ได้ แก่ตัวข้าพเจ้าเอง และควรคิดว่าเมื่อเกิดมาแล้วไม่ได้ยึดถืออะไรไว้เป็นที่พึ่งในอนาคตเลย เราก็จะเป็นคนเคว้งคว้างโดยเปล่าประโยชน์

ขอเราอยู่ด้วยกันด้วย เบ็ญจะศีล เบ็ญจะธรรมทุกคนจะมีชีวิตด้วยความสุขทั้งปัจจุบัน และอนาคตเป็นที่พึ่งของตนเองอยู่เสมอ

ข้อความ ที่เขียนนี้เพื่อ เป็น ทางป้องกัน ไม่ให้เดินทางไปสู่ทุคติ กุศลแห่งเจตนาดีนี้ขออำนาจคุณพระรัตนไตรจงคุ้มครองรักษาญาติมิตรของพี่เสงี่ยม พินิจพจนาถ ผู้ล่วงลับไปแล้วที่ได้มาหรือไม่มาร่วมงานฌาปนกิจศพจงปราศจากอุปสรรค์ทั้งปวงเจริญด้วย อายุ วรรณะ สุขะพละ ปฏิภาน ธนสารสมบัติจงทุกประการและให้ถึงซึ่งพระนิพานด้วยกันเทอญ.-

สุย ปริกสุวรรณ

นางเสงี่ยม พินิจพจนาตถ์

ชาตะ มิถุนายน ๒๔๓๔

มรณะ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒

คำไว้อาลัย

นางเสงี่ยม พินิจพจนาตถ์ (เสงี่ยม ทองอิน) เกิดเมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๔๓๔ ที่แพข้างวัดปทุมคงคา ซึ่งเดิมเรียกกันว่าวัดสำเพ็ง ตำบลวัดเกาะ อำเภอสัมพันธวงศ์ จ.ว. พระนคร เป็นบุตรีคนที่สี่ของขุนสุพรรณชี (มั่น มั่นสกุล) และนางบุญเลี้ยง มั่นสกุล ได้ทำการสมรสกับพระพินิจพจนาตถ์ (น่วม ทองอิน) มีบุตรและธิดารวม ๖ คน

๑. เด็กชาย (ถึงแก่กรรมเมื่อเยาว์)

๒. เด็กชาย (ถึงแก่กรรมเมื่อเยาว์)

๓. เด็กหญิง (ถึงแก่กรรมเมื่อเยาว์)

๔. น.ส. นับดร์เนตร ทองอิน

๕. น.ส. เอื้อพันธุ์ ทองอิน

๖. นางเสาวนิจ ชุมสาย ณ อยุธยา

คุณแม่เริ่มป่วยเป็นโรคความดันโลหิตสูง ตั้งแต่

พ.ศ. ๒๕๐๕ แต่ก็ได้รับการรักษาอยู่ประมาณ ๑ ปี จน เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๖ คุณแม่เป็นลมฟุบไป พอฟื้นขึ้น คุณแม่มีอาการตายไปหนึ่งแถบ ข้างซ้ายตลอดขาแขน ใช้การไม่ได้ แม้กระทั้งพูดก็ไม่ชัด จึงได้พาคุณแม่ไป รักษายังโรงพยาบาล อยู่ที่โรงพยาบาลประมาณ ๑๐ วัน จึงได้กลับมาบ้าน ได้รับการรักษาโดยใช้นวดอยู่ประมาณ ๑ เดือน จนกระทั่งแขน–ขาใช้การได้ พูดชัดขึ้น คุณแม่มีอาการปรกติอยู่ประมาณ ๖ เดือน ภายหลัง คุณแม่เริ่มทำงาน จึงได้รับความกระทบกระเทือนอีกเป็น ครั้งที่ ๒ ขาใช้การไม่ได้ แต่แขนพอจะช่วยพยุงตัวได้ บ้าง เป็นอยู่ประมาณ ๕ ปี คุมแม่ก็เริ่มมีอาการช่วยตัว เองไม่ได้ เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๑๑ ภายหลัง คุณแม่มีโรคกระเพาะปัสสาวะไม่ทำงานแทรก จึงได้ส่ง ไปรักษาตัวที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ เมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๑๑ อยู่รักษาตัวที่โรงพยาบาลประมาณ ๑ เดือน นายแพทย์มีความเห็นว่า ควรจะให้กลับ มารักษาตัว ที่บ้าน ได้ คุณแม่ได้กลับมาอยู่รักษาตัวที่บ้านได้ประมาณ ๑ เดือน แต่ระยะนี้อาการของคุณแม่มีทรงและทรุด เพราะ

คุณแม่เริ่มเป็นแผลเปื่อยไปทั้งตัว และไม่ยอมรับประทานอาหารอยู่ประมาณ ๒ อาทิตย์ จนเมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒ คุณแม่มีอาการหนัก ชีพจรเริ่มอ่อนลง จนเมื่อเวลาบ่ายโมง ๒๕ นาที คุณแม่ก็สิ้นใจโดยอาการสงบ ที่บ้านซอยทองหล่อ เลขที่ ๒๖๗ ถนนสุขุมวิทย์ ตลอดระยะเวลา๗ ปีที่คุณแม่ป่วย ศาสตราจารย์นายแพทย์หลวง พรหมทัตตเทวี เป็นผู้ควบคุมดูแลรักษา โดยไม่เห็นแก่เหนื่อยยาก

คุณแม่เมื่อมีชีวิตอยู่เป็นผู้ที่มีจิตเมตตา ต่อญาติพี่น้องและเพื่อนฝูงทุกคน ไม่ว่าญาติพี่น้องและลูกหลานคนใดออกปากพึ่งพา คุณแม่จะต้องช่วยเหลือทำให้โดยมิได้มีความรังเกียจ แม้แต่ขณะที่คุณแม่เจ็บอยู่นั้น ก็ยังเป็นห่วงลูกหลาน คอยถามถึงทุกข์สุขอยู่เสมอ เมื่อคุณแม่มาจากลูก ๆ ไปเสียเช่นนี้ จึงเป็นที่อาลัยอยู่เสมอ ขอให้วิญญาณของคุณแม่จงไปสู่สุคติ

จากลูก ๆ

พระโอวาท

สมเด็จพระสังฆราช กิตติโสภณมหาเถระ

วัดเบ็ญจมบพิตร

บุคคลทั้งหลาย

จงทำทุกอย่าง ในทางที่ชอบ
จงอย่าประกอบ ในทางที่ผิด
จงชำระจิต ให้บริสุทธิ์สอาด
จงใช้ปัญญาสามารถ ให้คุ้มครองตน
และจงเป็นคน อันธรรมคุ้มครองทุกเมื่อ
ขอท่านทั้งหลาย จงถึงความงอกงามเจริญ
ในธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทอญ.

คู่มือพุทธศาสนิก

ทำวัตรเช้า

(คำนมัสการพระพุทธคุณ)

อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ภควา.

พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงเป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้ถูกถ้วนแล้ว.

พุทฺธํ ภควนฺตํ อภิวาเทมิ.

ข้าพระเจ้าอภิวาท ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้ตรัสรู้แล้ว.

(พึงกราบลงหนหนึ่ง)

(คำนมัสการพระธรรมคุณ)

สฺวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม,

พระธรรม อันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสดีแล้ว,

ธมฺมํ นมสฺสามิ.

ข้าพเจ้านมัสการ ซึ่งพระธรรม.

(พึงกราบลงหนหนึ่ง)

(คำนมัสการสังฆคุณ)

สุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ,

พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า ปฏิบัติดีแล้ว

สงฺฆํ นมามิ.

ข้าพระเจ้านอบน้อม ซึ่งพระสงฆ์

(พึงกราบลงหนหนึ่ง)

(หัวหน้าว่าบูชา)

ยมมฺห โข มยํ ภควนฺตํ สรณํ คตา

เราเป็นผู้ถึงพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์ใด เป็นสรณะ

โย โน ภควา สตฺถา

พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์ใดเป็นศาสดาของเรา

ยสฺส จ มยํ ภควโต ธมฺมํ โรเจม

และเราย่อมชอบใจธรรมของพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์ใด

อิเมหิ สกฺกาเรหิ ตํ ภควนฺตํ สธมฺมํ สสงฺฆํ อภิปูชยาม.

เราตั้งใจบูชา ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น พร้อมทั้งพระธรรม พร้อมทั้งพระสงฆ์ด้วยสักการะเหล่านี้

(หัวหน้านำ)

หนฺท มยํ พุทฺธสฺส ภควโต ปุพฺพภาคนมการํ กโรม เส.

เชิญเถิด เราจงทำการนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคเจ้าก่อน.

คำนมัสการ

(ว่าพร้อมกัน)

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส.

(๓หน)

ขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคอรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์นั้น.

พุทฺธาภิถุติ

คำสรรเสริญพระพุทธเจ้า

(หัวหน้านำ)

หนฺท มยํ พุทฺธาภิถุตึ กโรม เส.

เชิญเถิด เราจงทำการสรรเสริญพระพุทธเจ้า.

(ว่าพร้อมกัน)

โย โส ตถาคโต

พระตถาคตเจ้า พระองค์ใดนั้น

อรหํ
เป็นพระอรหันต์

สมฺมาสมฺพุทฺโธ
เป็นผู้ตรัสรู้ถูกถ้วนแล้ว

วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน
ทรงประกอบด้วยวิชชา (๓–๘) และจรณะ (๑๕)

สุคโต
เสด็จไปดีแล้ว

โลกวิทู,
เป็นผู้รู้จักโลก

อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ
เป็นสารถีฝึกคนที่ควรฝึก ไม่มีผู้อื่นยิ่งกว่า

สตฺถา เทวมนุสฺสานํ
เป็นครูสอนของเทวดา และมนุษย์ทั้งหลาย

พุทฺโธ
เป็นผู้รู้แล้ว

ภควา,
เป็นผู้มีโชค

โย อิมํ โลกํ สเทวกํ สมารกํ สพฺรหฺมกํ,

พระผู้มีพระภาคเจ้า พระองค์ใด ทรงรู้ยิ่งเองทำให้แจ้งชัดแล้วจึงทรงยังโลกนี้ กับทั้งเทวโลกทั้งมารโลกทั้งพรหมโลก

สสฺสมณพฺราหฺมณึ ปชํ สเทวมนุสฺสํ สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา ปเวเทสิ,

และหมู่สัตว์ กับทั้งสมณพราหมณ์ทั้งสมมติเทพและมวลมนุษย์ให้รู้ทั่วกัน

โย

พระองค์ใด

ธมฺมํ เทเสสิ

ทรงแสวงซึ่งธรรม

อาทิกลฺยาณํ

ไพเราะในเบื้องต้น

มชฺเฌกลฺยาณํ

ไพเราะในท่ามกลาง

ปริโยสานกลฺยาณํ

ไพเราะในที่สุด

สาตฺถํ สพฺยญฺชนํ
พร้อมทั้งเนื้อความ พร้อมทั้งพยัญชนะ
เกวลปริปุณฺณํ ปริสุทฺธํ พฺรหฺมจริยํ ปกาเสสิ.
ทรงประกาศซึ่งพรหมจรรย์บริสุทธิ์บริบูรณ์สิ้นเชิง
ตมหํ ภควนฺตํ อภิปูชยามิ
ข้าพระเจ้าตั้งใจบูชาซึ่งพระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น
ตมหํ ภควนฺตํ สิรสา นมามิ.
ข้าพระเจ้านอบน้อม ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้าพระ-องค์นั้น ด้วยเศียรเกล้า.

(พึงกราบลงหนหนึ่ง)

ธมฺมาภิถุติ

คำสรรเสริญพระธรรม

(หัวหน้านำ)

หนฺท มยํ ธมฺมาภิถุตึ กโรม เส.
เชิญเถิด เราจงทำการสรรเสริญพระธรรม.

(ว่าพร้อมกัน)

โย โส สฺวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม
พระธรรมใด พระผู้มีภาคเจ้า ตรัสดีแล้วนั้น

สนฺทิฏฺฐิโก
อันผู้พึงเห็นตามได้แล้ว
อกาลิโก
ไม่จำกัดกาล
เอหิปสฺสิโก
เป็นธรรมชวนชม
โอปนยิโก
เป็นธรรมนำเข้าไป
ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญฺญูหิ,
อันผู้รู้ พึงรู้ได้จำเพาะตน
มตหํ ธมฺมํ อภิปูชยามิ
ข้าพเจ้าตั้งใจบูชาซึ่งพระธรรมนั้น
มตหํ ธมฺมํ สิรสา นมามิ.
ข้าพเจ้านอบน้อม ซึ่งพระธรรมนั้น ด้วยเศียรเกล้า.

สงฺฆาภิถุติ

คำสรรเสริญพระสงฆ์

(หัวหน้านำ)

หนฺท มยํ สงฺฆาภิถุตึ กโรม เส.

เชิญเถิด เราจงทำการสรรเสริญพระสงฆ์

(ว่าพร้อมกัน)

โย โส สุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ

พระสงฆ์สาวกใดของพระผู้มีพระภาคเจ้า ปฏิบัติดีแล้ว

อุชุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ,

....ปฏิบัติซื่อตรง

ญายปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ,

....ปฏิบัติเป็นธรรม

สามีจิปฏิปนฺโว ภควโต สาวกสงฺโฆ,

....ปฏิบัติชอบยิ่ง

ยทิทํ

คือ

จตฺตาริ ปุริสยุคานิ

จักเป็นสี่คู่

อฏฺฐ ปุริสปุคฺคลา.
เป็นบุรุษบุคคลแปด
เอส ภควโต สาวกสงฺโฆ.
นี่พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า
อาหุเนยฺโย
ควรนับถือ
ปาหุเนยฺโย
ควรต้อนรับ
ทกฺขิเณยฺโย
ควรทักษิณา
อญฺชลิกรณีโย
ควรทำอัญชลี
อนุตฺตรํ ปุญฺญกฺเขตฺตํ โลกสฺส,
เป็นเนื้อนาบุญของโลก ไม่มีนาอื่นยิ่งกว่า.
ตมหํ สงฺฆ อภิปูชยามิ
ข้าพเจ้าตั้งใจบูชา ซึ่งพระสงฆ์นั้น
ตมหํ สงฺฆํ สิรสา นมามิ.
ข้าพระเจ้านอบน้อมซึ่งพระสงฆ์นั้นด้วยเศียรเกล้า
(พึงกราบลงหนึ่งแล้วนั่งราบ)

รตนตฺตยปฺปณามคาถา

คาถานอบน้อมพระรัตนตรัย

(หัวหน้านำ)

หนฺท มยํ รตนตฺตยปฺปณามคาถาโย เจว สํเวคปริกิตฺตนปาฐญฺจ ภณาม เส.

เชิญเถิด เราจงสวดคาถานอบน้อมพระรัตนตรัย และพระบาลีแสดงความสลดใจ

(ว่าพร้อมกัน)

พุทฺโธ สุสุทฺโธ
พระพุทธเจ้า เป็นผู้บริสุทธิ์

กรุณามหณฺณโว,
มีพระกรุณาดุจห้วงมหรรณพ

โยจฺจนฺตสุทฺธพฺพรญาณโลจโน,
มีพระเนตรคือปรีชาญาณอันบริสุทธิ์อย่างที่สุด

โลกสฺสปาปูปกิเลสฆาตโก,
เป็นผู้กำจัดความชั่ว อันเป็นเครื่องเศร้าหมองของโลก

วนฺทามิ พุทฺธํ อหมาทเรน ตํ
ข้าพเจ้าไหว้ซึ่งพระพุทธเจ้าพระองค์นั้นโดยเอื้อเฟื้อ

ธมฺโม ปทีโป วิยตสฺส สตฺถุโน,
พระธรรม ของพระศาสดานั้นเหมือนดวงประทีป

โย มคฺคปากาตเภทภินฺนโก,
ต่างโดยประเภทคือ มรรคผลและนิพพาน

โลกุตฺตโร โย จ ตทตฺถทีป โน.
เป็นโลกุตตรธรรม และเป็นเครื่องแสดงเนื้อความนั้น

วนฺทามิ ธมฺมํ อหมาทเรนตํ
ข้าพเจ้า ไหว้ซึ่งพระธรรมนั้นโดยเอื้อเฟื้อ.

สงฺโฆ สุเขตฺตาภฺยติเขตฺตสญฺญิโต,
พระสงฆ์ปรากฏเป็นเขตดียิ่งกว่านาดี

โย ทิฏฺฐสนฺโต
เห็นธรรมอันสงบแล้ว

สุคตานุโพธโก
ตรัสรู้ตามพระสุคตเจ้า

โลลุปปหีโน

ละความโลเลได้แล้ว

อริโย

เป็นผู้ประเสริฐ

สุเมธโส,

มีปัญญาดี

วนฺทามิ สงฺฆํ อหมาทเรน ตํ

ข้าพเจ้าไหว้ซึ่งพระสงฆ์นั้นโดยเอื้อเฟื้อ.

อิจฺเจวเมกนฺตภิปูชเนยฺยกํ, วตฺถุตฺตยํวนฺทยตาภิสงฺขตํ, ปุญฺญํ มยา ยํ มม สพฺพุปทฺทวา, มา โหนฺตุ เว

ข้าพระเจ้าไหว้ที่พึ่งทั้ง ๓ สมควรบูชาอย่างยิ่ง โดยส่วนเดียวดังกล่าวมาแล้วอย่างนี้ ได้ก่อสร้างบุญใดแล้ว ขออุปัทวะทั้งปวงจงอย่ามีแก่ข้าพเจ้า

ตสฺส ปภาวสิทฺธิยา

เพราะความศักดิ์สิทธิ์ของอานุภาพแห่งบุญนั้น

สํเวคปริทีปกปาฐ

คําแสดงสังเวช

อิธ ตถาคโต โลเก อุปฺปนฺโน

พระตถาคตเจ้าบังเกิดในโลกนี้

อรหํ

เป็นพระอรหันต์

สมฺมาสมฺพุทฺโธ

ตรัสรู้ถูกถ้วนแล้ว

ธมฺโม จ เทสิโต

และพระธรรม อันพระองค์ทรงแสดงแล้ว

นิยฺยานิโก

เป็นเครื่องนําสัตว์ออก

อุปสมิโก

เป็นเครื่องสงบระงับ

ปรินิพฺพานิโก

เป็นเครื่องดับ

สมฺโพธคามี

ให้ถึงความตรัสรู้

สุคตปฺปเวทิโต

อันพระสุคตทรงประกาศแล้ว

มยนฺตํ ธมฺมํ สุตฺวา

เราทั้งหลายได้ฟังธรรมนั้นแล้ว

เอวํ ชานาม

จึงรู้อย่างนี้ว่า

ชาติปิ ทุกฺขา

ความเกิดก็เป็นทุกข์

ชราปิ ทุกฺขา

ความแก่ก็เป็นทุกข์

มรณมฺปิ ทุกฺขํ

ความตายก็เป็นทุกข์

โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสาปิ ทุกฺขา

ความโศก และความร่ำไห้ ความทุกข์ ความเสียใจความแค้นใจก็เป็นทุกข์

อปฺปิเยหิ สมฺปโยโค ทุกฺโข

ความประสบสิ่งอันไม่เป็นที่รักเป็นทุกข์

ปิเยหิ วิปฺปโยโค ทุกฺโข
ความพลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รักเป็นทุกข์

ยมฺปิจฺฉํ น ลภติ
ปรารถนาอันใดไม่ได้

ตมฺปิ ทุกฺขํ
อันนั้นก็เป็นทุกข์

สงฺขิตฺเตน
โดยย่อ

ปญฺจุปาทานกฺขนฺธา ทุกฺขา
อุปาทานขันธ์ ๕ เป็นทุกข์

เสยฺยถีทํ
กล่าวคือ

รูปูปาทานกฺขนฺโธ
อุปาทานขันธ์คือรูป

เวทนูปาทานกฺขนฺโธ
อุปาทานขันธ์คือเวทนา

สญฺญูปาทานกฺขนฺโธ
อุปาทานขันธ์คือสัญญา

สงฺขารูปาทานกฺขนฺโธ,

อุปาทานขันธ์คือสังขาร

วิญฺญาณูปาทานกฺขนฺโธ,

อุปาทานขันธ์คือวิญญาณ

เยสํ ปริญฺญาย,

เพื่อกำหนดความรู้อุปาทานขันธ์ทั้ง ๕ เหล่าใด

ธรมาโน โส ภควา,

พระผู้มีพระภาคเจ้านั้น เมื่อทรงพระชนม์อยู่

เอวํ พหุลํ สาวเก วิเนติ,

ย่อมทรงแนะนำสาวกทั้งหลายโดยมากอย่างนี้

เอวํ ภาคา จ ปนสฺส ภควโต สาวเกสุ อนุสาสนี,

ก็แลอนุสาสนีของพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น มีส่วนอย่างนี้

พหุลํ ปวตฺตติ,

ย่อมเป็นไปมากในสาวกทั้งหลายว่า

รูปํ อนิจฺจํ,

รูปไม่เที่ยง

เวทนา อนิจฺจา,
เวทนาไม่เที่ยง

สญฺญา อนิจฺจา,
สัญญาไม่เที่ยง

สงฺขารา อนิจฺจา,
สังขารทั้งหลายไม่เที่ยง

วิญฺญาณํ อนิจฺจํ,
วิญญาณไม่เที่ยง

รูปํ อนตฺตา,
รูปไม่ใช่ตน

เวทนา อนตฺตา,
เวทนาไม่ใช่ตน

สญฺญา อนตฺตา,
สังขารไม่ใช่ตน

สงฺขารา อนตฺตา,
สังขารทั้งหลายไม่ใช่ตน

วิญฺญาณํ อนตฺตา
วิญญาณไม่ใช่ตน

สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจา
สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง
สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตาติ
ธรรมทั้งปวงไม่ใช่ตน ดังนี้.
เต มยํ
เรานั้น

โอติณฺณามฺห ชาติยา ชรามรเณน โสเกหิ ปริเทเวหิ ทุกฺเขหิ โทมนสฺเสหิ อุปายาเสหิ

เป็นผู้อันความเกิด ความแก่ ความตาย ความโศก ความร่ำไห้ ความทุกข์ ความเสียใจ ความแค้นใจครอบงำแล้ว

ทุกฺโขติณฺณา
ชื่อว่ามีความทุกข์ครอบงำแล้ว

ทุกขปเรตา,
ชื่อว่ามีทุกข์เป็นไปในเบื้องหน้าแล้ว,

อปฺเปวนามิมสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส อนฺตกิริยา ปญฺญาเยถาติ,

แม้ไฉน ความทำที่สุดแห่งกองทุกข์ทั้งหมดนี้ จะพึงปรากฏดังนี้.

จิรปรินิพฺพุตมฺปิ ตํ ภควนฺตํ สรณํ คตา ธมฺมญฺจ ภิกฺขุสงฺฆญฺจ

เราทั้งหลายขอถึงพระผู้มีพระภาค แม้ปรินิพพานนานแล้ว พร้อมทั้งพระธรรมและพระสงฆ์เป็นสรณะ

ตสฺส ภควโต สาสนํ, ยถาสตฺติ ยถาพลํ มนสิกโรม, อนุปฏิปชฺชาม,

จะใส่ใจและปฏิบัติตามคำสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้านั้นตามสามารถ ตามกำลัง

สา สา โน ปฏิปตฺติ

ขอการปฏิบัตินั้น ๆ ของเรา

อิมสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส อนฺตกิริยาย สํวตฺตตุ.

จงเป็นไปเพื่ออันทำที่สุดแห่งกองทุกข์ทั้งหมดนี้เทอญ

(จบทำวัตรเช้า)

ทำวัตรค่ำ

(พึงนั่งคุกเข่าและหัวหน้านำ)

อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ภควา,

พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงเป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้ถูกถ้วนแล้ว

พุทฺธํ ภควนฺตํ อภิวาเทมิ.

ข้าพเจ้าอภิวาทซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้ตรัสรู้แล้ว

(พึงกราบลงหนหนึ่ง)

สฺวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม,

พระธรรมอันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสดีแล้ว,

ธมฺมํ นมสฺสามิ

ข้าพระเจ้านมัสการ ซึ่งพระธรรม

(พึงกราบลงหนหนึ่ง)

สุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ,

พระสงฆ์ สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าปฏิบัติดีแล้ว

สงฺฆํ นมามิ

ข้าพเจ้านอบน้อม ซึ่งพระสงฆ์

(พึงกราบลงหนหนึ่ง)

(หัวหน้าว่าบูชา)

ยมฺมห โข มยํ ภควนฺตํ สรณํ คตา

เราเป็นผู้ถึงซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์ใดว่าเป็นสรณะ

โย โน ภควา สตฺถา

พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์ใดเป็นศาสดาของเรา

ยสฺส จ มยํ ภควโต ธมฺมํ โรเจม

และเราย่อมชอบใจธรรมของพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์ใด

อิเมหิ สกฺกาเรหิ ตํ ภควนฺตํ สธมฺมํ สสงฺฆํ อภิปูชยาม

เราตั้งใจบูชา ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์ นั้นพร้อมทั้งพระธรรม พร้อมทั้งพระสงฆ์ ด้วยสักการะเหล่านี้

(หัวหน้านำ)

หนฺททานิ มยนฺตํ ภควนฺตํ วาจาย อภิคายิตุํ ปุพฺพภาคนมการญฺเจว พุทฺธานุสฺสตินยญฺจ กโรมเส

บัดนี้เชิญเถิด เราจงทำการนอบน้อม พระผู้มีพระภาคเจ้านั้นเป็นส่วนเบื้องต้น และทำนัยอันเป็นเครื่องระลึกถึงพระพุทธคุณ เพื่อสรรเสริญด้วยวาจา

คำนับนมัสการ

(ว่าพร้อมกัน)

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทธสฺส

(๓ หน)

ขอนอบน้อม แด่พระผู้มีพระภาค อนหันตสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น.

พุทฺธนุสฺสติ

คำระลึกถึงพระพุทธเจ้า

ตํ โข ปน ภควนฺตํ เอวํกลฺยาโณ กิตฺติสทฺโท อพฺภุคฺคโต

ก็แลพระกิตติศัพท์อันงามอย่างนี้ ของพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้นเฟื่องฟุ้งไปว่า

อิติปิ โส ภควา

แม้เพราะอย่างนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น

อรหํ

เป็นอรหันต์

สมฺมาสมฺพุทฺโธ

เป็นผู้ตรัสรู้ถูกถ้วนแล้ว

วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน
ทรงประกอบด้วยวิชชา (๓๘) และจรณะ (๑๕)
สุคโต
เสด็จไปดีแล้ว
โลกวิทู
เป็นผู้รู้จักโลก
อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ
เป็นสารถีฝึกคนที่ควรฝึก ไม่มีผู้อื่นยิ่งกว่า
สตฺถา เทวมนุสฺสานํ
เป็นครูสอนของเทวดา และมนุษย์ทั้งหลาย
พุทฺโธ
เป็นผู้รู้แล้ว
ภควาติ.
เป็นผู้มีโชคดังนี้

(หยุดระลึกถึงพระพุทธคุณ)

พุทฺธาภิคีติ

คนขับสรรเสริญพระพุทธเจ้า

(หัวหน้านำ)

หนฺท มยํ พุทฺธาภิคีตึ กโรม เส.

เชิญเถิด เราจงทำการขับสรรเสริญพระพุทธเจ้า.

(ว่าพร้อมกัน)

พุทฺธวารหนฺตวรตาทิคุณาภิยุตฺโต

พระพุทธเจ้า ทรงประกอบด้วยพระคุณ มีความเป็นพระอรหันต์เป็นต้น

สุทฺธาภิญาณกรุณาหิ สมาคตตฺโต

มีพระองค์ประกอบด้วยพระบริสุทธิคุณ พระปัญญาคุณ และพระกรุณาคุณ

โพเธสิ โย สุชนตํ

พระองค์ใด ยังหมู่สาธุชนให้เบิกบานแล้ว

กมลํว สูโร,

ดังพระอาทิตย์ ยังดอกบัวให้บานฉะนั้น

วนฺทามหํ ตมรณํ สิรสา ชิเนนฺทํ.

ข้าพเจ้า ไหว้พระพุทธเจ้าผู้ไม่มีข้าศึก เป็นจอมชนะนั้นด้วยเศียรเกล้า

พุทฺโธ โย สพฺพปาณีนํ สรณํ เขมมุตฺตมํ,

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด เป็นสรณะอันเกษมสูงสุดของสรรพสัตว์ทั้งหลาย

ปฐมานุสฺสติฏฺฐานํ วนฺทามิ ตํ สิเรนหํ

ข้าพเจ้า ไหว้ พระพุทธเจ้า ผู้เป็น ที่ตั้งแห่ง อนุสสติที่หนึ่งนั้นด้วยเศียรเกล้า

พุทฺธสฺสาหสฺมิ ทาโส ว๑

ข้าพเจ้า เป็นข้าทาสของพระพุทธเจ้า

พุทฺโธ เม สามิกิสฺสโร

พระพุทธเจ้าเป็นเจ้านายของข้าพระเจ้า

พุทฺโธ ทุกฺขสฺส ฆาตา จ

พระพุทธเจ้า เป็นผู้กำจัดทุกข์

วิธาตา จ หิตสฺส เม

และดำรงประโยชน์ของข้าพระเจ้า

พุทฺธสฺสาหํ นิยฺยาเทมิ

สรีรญฺชีวิตญฺจิทํ

ข้าพเจ้า ขอมอบกายและ

ถวายชีวิตนี้แด่พระพุทธเจ้า

วนฺทนฺโต๑ หํ จริสฺสามิ

ข้าพเจ้าไหว้อยู่จักประพฤติ

---

๑. สตรีสวดใช้ ทาสี

พุทฺธสฺเสว สุโพธิตํ
ตามความตรัสรู้ดี ของพระพุทธเจ้า
นตฺถิ เม สรณํ อญฺญํ
สรณะอื่นของข้าพเจ้าไม่มี
พุทฺโธ เม สรณํ วรํ
พระพุทธเจ้า เป็นสรณะอันประเสริฐของข้าพเจ้า
เอเตน สจฺจวชฺเชน
ด้วยการกล่าวคำสัตย์นี้
วฑฺเฒยฺยํ สตฺถุ สาสเน
ขอข้าพเจ้าพึงเจริญในพระศาสนาของพระศาสดา
พุทฺธํ เม วนฺทมาเนน [๒]
ข้าพเจ้าไหว้พระพุทธเจ้าอยู่
ยํ ปุญฺญํ ปสุตํ อิธ,
ได้ก่อสร้างบุญใดไว้ในที่นี้
สพฺเพปิ อนฺตรายา เม มาเหสุํ ตสฺส เตชสา.

---

๑. สตรีสวดใช้ วนฺทนฺตี
๒. สตรีสวดใช้ วนฺทมานาย

ขออันตรายแม้ทั้งหมด อย่าได้มีแก่ข้าพเจ้า ด้วยเดชของบุญนั้น

(พึงหมอบกราบว่า)

กาเยน วาจาย ว เจตสา วา, พุทฺเธ กุกมฺมํ ปกตํ มยา ยํ.

กรรมชั่วใด อันข้าพระเจ้าทำแล้ว ในพระพุทธเจ้า ด้วยกายหรือวาจาใจ

พุทฺโธ ปฏิคฺคณฺหตุ อจฺจยนฺตํ,
ขอพระพุทธเจ้าจงทรงรับโทษนั้น
กาลนฺตเร สํวริตุํ ว พุทฺเธ
เพื่อจะระวังต่อไป ในพระพุทธเจ้า

ธมฺมานุสฺสติ

คำระลึกถึงพระธรรม

(หัวหน้านำ)

หนฺท มยํ ธมฺมานุสฺสตินยํ กโรม เส.

เชิญเถิด เราจงทำนัยอันเป็นเครื่องระลึกถึงพระธรรมคุณ.

(ว่าพร้อมกัน)

สฺวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม,

พระธรรมอันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสดีแล้ว

สนฺทิฏฺฐิโก

อันผู้พึ่งเห็นตามได้แล้ว

อกาลิโก

ไม่จำกัดกาล

เอหิปสฺสิโก,

เป็นธรรมชวนชม

โอปนยิโย

เป็นธรรมนำเข้าไป

ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญฺญูหิติ.

อันผู้รู้ได้จำเพาะตน ดังนี้

(หยุดระลึกถึงพระธรรมคุณ)

ธมฺมาภิคีติ

คำขับสรรเสริญพระธรรม

(หัวหน้านำ)

หนฺท มยํ ธมฺมาภิคีติ์ กโรม เส

เชิญเถิด เราจงทำการขับสรรเสริญพระธรรม

(ว่าพร้อมกัน)

สฺวากฺขาตตาทิคุณโยควเสน เสยฺ,

พระธรรมประเสริฐด้วยอำนาจ ที่ประกอบ ด้วยคุณ มีความเป็นธรรมที่ตรัสดีแล้วเป็นต้น

โย ยคฺคปากปริยตฺติวิโมกฺขเภโทย,

พระธรรมใด ต่างโดยมรรคผลและนิพพาน

ธมฺโม กุโลกปตนา ตทธาริธาริ,

ป้องกันผู้ประพฤติธรรม ไม่ให้ตกไปในโลกที่ชั่ว

วนฺทามหํ ตมหรํ วรธมฺมเมตํ

ข้าพเจ้าไหว้พระธรรมเครื่องขจัดความมืดนั้น

ธมฺโม โย สพฺพปาณีนํ สรณํ เขมมุตฺตมํ.

พระธรรมใด เป็นสรณะอันเกษมสูงสุด ของสรรสัตว์ทั้งหลาย,

ทุติยานุสฺสติฐานํ วนฺทามิ ตํ สิเรนหํ

ข้าพเจ้าไหว้ พระธรรม เป็นที่ ตั้งแห่ง อนุสสติที่ ๒ นั้น ด้วยเศียรเกล้า.

ธมฺมสฺสาหสฺมิ ทาโท[๑]
ข้าพระเจ้า เป็นข้าทาสของพระธรรม
ธมฺโม เม สามิกิสฺสโร,
พระธรรม เป็นเจ้านายของข้าพระเจ้า
ธมฺโม ทุกฺขสฺส ฆาตา จ
พระธรรมเป็นเครื่องกำจัดทุกข์
วิธาตา จ หิตสฺส เม.
และดำรงประโยชน์ของข้าพเจ้า
ธมฺมสฺสาหํ นิยฺยาเทมิ
ข้าพระเจ้าขอมอบกายและ
สรีรญฺชีวิตญฺจิทํ,
ถวายชีวิตแด่พระธรรม
วนฺทนฺโต[๒]หํ จริสฺสามิ
ธมฺมสฺเสว สุธมฺมตํ
ข้าพเจ้าไหว้อยู่จักประพฤติ
ตามความที่พระธรรม เป็นธรรมดี

---

๑. สตรีสวดใช้ ทาสี
๒. สตรีสวดใช้ วนฺทนฺตี

นตฺถิ เม สรณํ อญฺญํ
สรณะอื่นของข้าพ.จ้าไม่มี
ธมฺโม เม สรณํ วรํ,
พระธรรม เป็นสรณะอันประเสริฐของข้าพเจ้า
เอเตน สจฺจวชฺเชน
ด้วยการกล่าวคำสัตย์นี้
วฑฺเฒยฺยํ สตฺถุ สาสเน.
ขอข้าพเจ้าพึงเจริญในพระศาสนาของพระศาสดา
ธมฺมํ เม วนฺทมาเนน[๑]
ข้าพเจ้าไหว้พระธรรมอยู่
ยํ ปุญฺญํ ปสุตํ อิธ,
ได้ก่อสร้างบุญใดไว้ในที่นี้
สพฺเพปิ อนฺตรายา เม มาเหสุํ ตสฺส เตชสา.
ขออันตรายแม้ทั้งหมด อย่าได้มีแก่ข้าพเจ้า ด้วยเดชของบุญนั้น

(พึงหมอบกราบลงว่า)

กาเยน วาจาย ว เจตสา วา, ธมฺเม กุกมฺมํ ปกตํ มยา ยํ,

๑ สตรีสวดใช้ วนฺทมานาย

กรรมชั่วใด อันข้าพเจ้าทำแล้ว ในพระธรรม ด้วยกายหรือวาจาใจ

ธมฺโม ปฏิคฺคณฺหตุ อจฺจยนฺตํ,
ขอพระธรรมจงรับโทษนั้น
กาลนฺตเร สํวริตุํ ว ธมฺเม.
เพื่อจะระวังต่อไปในพระธรรม.

สงฺฆานุสฺสติ

คำระลึกถึงพระสงฆ์

(หัวหน้านำ)

หนฺท มยํ สงฺฆานุสฺสตินยํ กโรม เส.
เชิญเถิด เราจงทำนัยอันเป็นเครื่องระลึงถึงพระสังฆคุณ.

(ว่าพร้อมกัน)

สุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ,
พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า ปฏิบัติดีแล้ว
อุชุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ
....ปฏิบัติซื่อตรง

ญายปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ

....ปฏิบัติเป็นธรรม

สามีจิปฏิปนฺโย ภควโต สาวกสงฺโฆ

... ปฏิบัติชอบยิ่ง

ยทิทํ

คือ

จตฺตาริ ปุริสยุคานิ

จัดเป็นสี่คู่

อฏฺฐ ปุริสปุคฺคลา

เป็นบุรุษบุคคลแปด

เอส ภควโต สาวกสงฺโฆ

นี่พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า

อาหุเนยฺโย

ควรนับถือ

ปาหุเนยฺโย

ควรต้อนรับ

ทกฺขิเณยฺโย

ควรทักษิณา

อญฺชลิกรณีโย
ควรทำอัญชลี
อนุตฺตรํ ปุญฺญกฺเขตฺตํ โลกสฺสาติ
เป็นเนื้อนาบุญของโลก ไม่มีนาอื่นยิ่งกว่าดังนี้
(หยุดระลึกพระสังฆคุณ)

สงฺฆาภิคีติ

คำขับสรรเสริญพระสงฆ์
(หัวหน้านำ)
หนฺท มยํ สงฺฆาภิคีตึ กโรม เส
เชิญเถิด เราจงทำการขับสรรเสริญพระสงฆ์
(ว่าพร้อมกัน)
สทฺธมฺมโช สุปฏิปตฺติ คุณาทิยุตฺโต
พระสงฆ์เกิดจากพระสัทธรรมประกอบด้วยคุณ มีปฏิบัติดีเป็นต้น
โยฏฺฐพฺพิโธ อริยปุคฺคลสงฺฆเสฏฺโฐ,
เป็นหมู่พระอริยบุคคลผู้ประเสริฐแปดจำพวก
สีลาทิธมฺมปวราสยกายจิตฺโต.
มีกายและจิตอาศัยพระธรรมมีศีลเป็นต้น

วนฺทามหํ ตมริยานคณํ สุสุทฺธํ

ข้าพเจ้าไหว้ซึ่งพระอริยสงฆ์ผู้บริสุทธิ์ดีแล้วนั้น.

สงฺโฆ โย สพฺพปาณีนํ สรณํ เขมมุตฺตมํ

พระสงฆ์ใด เป็นสรณะอันเกษมสูงสุด ของสรรพสัตว์ทั้งหลาย

ตติยานุสฺสติฏฺฐานํ วนฺทามิ ตํ สิเรนหํ

ข้าพระเจ้าไหว้พระสงฆ์ เป็นที่ตั้งแห่งอนุสสติที่๓ นั้น ด้วยเศียรเกล้า

สงฺฆสฺสาหสฺมิ ทาโส[๑] ว

ข้าพระเจ้า เป็นข้าทาสของพระสงฆ์

สงฺโฆ เม สามิกิสฺสโร,

พระสงฆ์เป็นเจ้านายของข้าพเจ้า

สงฺโฆ ทุกฺขสฺส ฆาตา จ

วิธาตา จ หิตสฺส เม

พระสงฆ์ เป็นผู้กำจัดทุกข์และดำรงประโยชน์ของข้าพเจ้า

---

๑. สตรีสวดใช้ วนฺทนฺตี

สงฺฆสฺสาหํ นิยฺยาเทมิ
สรีรญฺชีวิตญฺจิทํ,
ข้าพเจ้า ขอมอบกายและ
ถวายชีวิตนี้แด่พระสงฆ์
วนฺทนฺโต[๑]หํ จริสฺสามิ สงฺฆสฺโสปฏิปนฺนตํ
ข้าพเจ้า ไหว้อยู่ จักประพฤติ ตาม ความ ที่ พระสงฆ์
ปฏิบัติดีแล้ว
นตฺถิ เม สรณํ อญฺญํ
สรณะอื่นของข้าพเจ้าไม่มี
สงฺโฆ เม สรณํ วรํ
พระสงฆ์เป็นสรณะอันประเสริฐของข้าพเจ้า
เอเตน สจฺจวชฺเชน วฑฺเฒยฺยํ สตฺถุ สาสเน.
ด้วยกล่าวคำสัตย์นี้
ขอข้าพเจ้าพึงเจริญในพระศาสนาของพระศาสดา.
สงฺฆํ เม วนฺทมาเนน[๒]
ยํ ปุญฺญํ ปสุตํ อิธ,

---

๑. สตรีสวดใช้ ทาที
๓. สตรีสวดใช้ วนฺทมานาย

ข้าพเจ้าไหว้พระสงฆ์อยู่ได้ก่อสร้างบุญใดไว้ในที่นี้

สพฺเพปิ อนฺตรายา เม

มาเหสุํ ตสฺส เตชสา

ขออันตรายแม้ทั้งหมด อย่าได้มีแก่ข้าพเจ้าเพราะเดชของบุญนั้น.

(พึงหมอบกราบลงว่า)

กาเยน วาจาย ว เจตสา วา, สงฺเฆ กุกมฺมํ ปกตํ มยา ยํ

กรรมชั่วใด อันข้าพเจ้าทำแล้วในพระสงฆ์ ด้วยกายหรือวาจาใจ

สงฺโฆ ปฏิคฺคณฺหตุ อจฺจยนฺตํ

ขอพระสงฆ์จงรับโทษนั้น

กาลนฺตเร สงฺวริตุํ ว สงฺเฆ

เพื่อจะระวังต่อไปในพระสงฆ์.

(จบทำวัตรค่ำ)

ไหว้ ๕ ครั้ง

ของ

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์

วัดเทพศิรินทราวาส

ในวันหนึ่งกับคืนหนึ่ง ไม่ว่าเวลาไร ตามแต่เหมาะ ต้องไหว้ให้ได้ ๕ ครั้งเป็นอย่างน้อยในคราวเดียวกัน ถ้ามีดอกไม้ธูปเทียนก็บูชา ถ้าไม่มี ก็มือ ๑๐ นิ้ว และปากกับใจ ควรไหว้จนตลอดชีวิต คือครั้งที่ ๑ พึงนั่งกระโหย่งเท้าประณมมือว่า นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ ๓ หน แล้วว่าพระพุทธคุณ คือ อิติปิ โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺ- พุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุคโต โลกวิทู อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สตฺถา เทวมนุสฺสานํ พุทฺโธ ภควาติ ฯ หยุดระลึกถึงพระปัญญาคุณ ทรงรู้ดีรู้ชอบสิ้นเชิง พระบริสุทธิคุณ ทรงละความเศร้าหมองได้หมด พระกรุณา

คุณ ทรงสงสารผู้อื่นและสั่งสอนให้ปฏิบัติตาม ของพระพุทธเจ้า จนเห็นชัดแล้วกราบลงหน ๑ ฯ ครั้งที่ ๒ ว่าพระธรรมคุณ คือ สฺวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม สนฺทิฏฺฐิโก อกาลิโก เอหิปสฺสิโก โอปนยิโก ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญฺญูหีติ ฯ หยุดระลึกถึงคุณพระธรรมที่รักษาผู้ปฏิบัติตามไม่ให้ตกไปในที่ชั่ว จนเห็นชัดแล้ว กราบลงหน ๑ ฯ ครั้งที่ ๓ ว่าพระสังฆคุณ คือ สุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ อุชุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ ญายปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ สามีจิปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ ยทิทํ จตฺตาริ ปุริสยุคานิ อฏฺฐ ปุริสปุคฺคลา เอส ภควโต สาวกสงฺโฆ อาหุเนยฺโย ปาหุเนยฺโย ทกฺขิเณยฺโย อญฺชลิ กรณีโย อนุตฺตรํ ปุญฺญกฺเขตฺตํ โลกสฺสาติ ฯ หยุดระลึกถึงคุณ คือ ความปฏิบัติดี ปฏิบัติตรง ปฏิบัติชอบ ของพระอริยสงฆ์ จนเห็นชัดแล้วกราบลงหน ๑ ฯ นั่งพับเพียบประณมมือ ตั้งใจถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ ไม่ถือสิ่งอื่นยิ่งกว่าจนตลอดชีวิต ว่าสรณคมน์ คือ พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ ธมฺมํ สรณํ

คจฺฉามิ สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ ฯ ทุติยมฺปิ พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ ทุติยมฺปิ ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ ทุติยมฺปิ สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ ฯ ตติยมฺปิ พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ ตติยมฺปิ ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ ทติยมฺปิ สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ ฯ ครั้งที่ ๔ ระลึกถึงคุณมารดาบิดาของตน จนเห็นชัดแล้วกราบลงหน ๑ ฯ ครั้งที่ ๕ ระลึกถึงคุณของบรรดาท่านผู้มีอุปการะแก่ตน เช่นพระมหากษัตริย์ และครูบาอาจารย์เป็นต้นไป จนเห็นชัดแล้วกราบลงหน ๑ ฯ

ต่อไปนี้ไม่ต้องประณมมือ ตั้งใจพิจารณาเรื่องและร่างกายของตนว่า จะต้องแก่ หนีความแก่ไปไม่พ้น จะต้องเจ็บ หนีความเจ็บไปไม่พ้น จะต้องตาย หนีความตายไปไม่พ้น จะต้องพลัดพรากจากของรักของชอบใจทั้งสิ้น มีกรรมเป็นของตัว คือ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เป็นอนิจจังไม่เที่ยง ไม่แน่นอน เป็นทุกข์ ลำบากเดือดร้อน เป็นอนัตตา ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของตน ฯ ครั้นพิจารณาแล้ว พึงแผ่กุศลทั้งปวงมีการกราบไหว้เป็นต้นนี้ อุทิศให้แก่ท่านผู้มีคุณมี มารดาบิดาเป็นต้น ตลอดจน

ชั้นสูงสุด คือพระมหากษัตริย์ ทั้งเทพยดา มนุษย์ และสัตว์ทั้งหลาย ว่าจงเป็นสุข ๆ อย่ามีเวรมีภัยเบียดเบียนกันและกัน รักษาตนให้พ้นจากทุกขภัยทั้งสิ้นเถิด ฯ

การไหว้ ๕ ครั้งนี้ ถ้าวันไหนขาด ให้ไหว้ใช้หนี้ ๕ ครั้งในวันรุ่งขึ้น ถ้านั่งกระโหย่งเท้าไม่ได้ ก็นั่งพับเพียบ ถ้าไม่ได้ ก็นอนไหว้ เมื่อยกมือไม่ขึ้น ก็ปากกับใจ ถ้าทำได้อย่างนี้ เป็นเครื่องพยุงตนให้เป็นคนดีไม่ให้เป็นคนชั่ว และให้ตั้งอยู่ในที่ดีไม่ให้ตกไปในที่ชั่ว ถ้าผู้ใดประพฤติได้เสมอจนตลอดชีวิต ผู้นั้นจะอุ่นใจในตัวของตัวเอง มีความเจริญงอกงามไพบูลย์ยิ่ง ๆ ขึ้นเสมอทุกคืนทุกวัน คุ้มครองป้องกันภยันตราย ปราศจากความเสียหายที่ไม่เหลือวิสัย และตั้งตัวได้ในทางคดีโลกและทางคดีธรรม เต็มภูมิเต็มชั้นของตน ๆ ทุกประการ

จบเท่านี้ ฯ

บทกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศล

พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๔

ปุญฺญสฺสิทานิ กตสฺส
ยานญฺญานิ กตานิ เม,
เตสญฺจ ภาคิโน โหนฺตุ
สตฺตานนฺตาปฺปมาณกา

ขอสัตว์ทั้งหลายไม่มีที่สุด ไม่มีประมาณ จงเป็นผู้มีส่วนแห่งบุญที่ข้าพเจ้าได้ทำในบัดนี้, และแห่งบุญทั้งหลายอื่นที่ข้าพเจ้าได้ทำแล้ว.

เย ปิยา คุณวนฺตา จ
มยฺหํ มาตาปิตาทโย

คือชนเหล่าใดเป็นที่รักผู้มีคุณ มีมารดาและบิดาของข้าพเจ้าเป็นต้น.

ทิฏฐา เม จาปุยทิฏฐา วา

อญฺเญ มชฺฌตฺตเวริโน

สตฺตา ติฏฐนฺติ โลกสฺมึ

ที่ข้าพเจ้าได้เห็นหรือแม้ไม่ได้เห็น. แลสัตว์ทั้งหลายอื่นที่เป็นกลางแลมีเวรกันตั้งอยู่ในโลก.

เตภุมฺมา จตุโยนิกา

ปญฺเจกจตุโวการา

สํสรนฺตา ภวาภเว

ญาตํ เย ปตฺติทานมฺเม

เกิดในภูมิ ๓ เกิดในกำเนิด ๔ มีขันธ์ ๕ แลขันธ์ ๑ แลขันธ์ ๔ ท่องเที่ยวอยู่ในภพน้อย แลภพใหญ่ สัตว์เหล่าใดทราบการให้ส่วนบุญของข้าพเจ้าแล้ว.

อนุโมทนฺตุ เต สยํ

ขอสัตว์เหล่านั้นจงอนุโมทนาเองเถิด.

เย จิมํ นปฺปชานนฺติ

ก็สัตว์เหล่าใด ย่อมไม่ทราบการให้ส่วนบุญของข้าพเจ้านี้.

เทวา เตสํ นิเวทยุํ
ขอเทพทั้งหลายพึงแจ้งแก่สัตว์เหล่านั้น.
มยา ทินฺนาน ปุญฺญานํ
อนุโมทนเหตุนา
เพราะเหตุ คืออนุโมทนาบุญทั้งหลายที่ข้าพเจ้าให้แล้ว.
สพฺเพ สตฺตา สทา โหนฺตุ
อเวรา สุขชีวิโน
ขอสัตว์ทั้งหลายจงอย่ามีเวร อยู่เป็นสุขเสมอเถิด.
เขมปฺปทญฺจ ปปฺโปนฺตุ
แลจงถึงทางอันเกษมเถิด.
เตสาสา สิชฺฌตํ สุวา.
ขอความหวังอันดีของสัตว์เหล่านั้นจงสำเร็จเทอญ.

บทกรวดน้ำอีกบทหนึ่ง

"ยงฺกิญฺจิ กุสลํ กมฺมํ กตฺตพฺพํ กิริยํ มม
กาเยน วาจา มนสา ติทเส สุคตํ กตํ,
เย สตฺตา สญฺญิโน อตฺถิ เย จ สตฺตา อสญฺญิโน,
กตํปุญฺญผลํ มยฺหํ สพฺเพ ภาคี ภวนฺตุ เต
เย ตํ กตํ สุวิทิตํ ทินฺนํ ปุญฺญผลํ มยา,
เย จ ตตฺถ น ชานนฺติ เทวา คนฺตฺวา นิเวทยุํ,
สพฺเพ โลกมฺหิ เย สตฺตา ชีวนฺตาหารเหตุกา,
มนุญฺญํ โภชนํ สพฺเพ ลภนฺตุ มม เจตสา."

คำแปล

กิริยา คือ กุศลกรรมอันใดอันหนึ่ง อันข้าพเจ้าพึงทำด้วยกายวาจาใจ, กิริยาคือ กุศลกรรมนั้นซึ่งเป็นเหตุอำนวยให้ถึงสุคติ ในดาวดึงสเทวโลก อันข้าพเจ้าทำแล้ว, ขอเหล่าสัตว์ที่มีสัญญาและหาสัญญามิได้ทั้งหมดจงเป็นผู้มีส่วนเสวยผลแห่งบุญที่ข้าพเจ้าทำแล้ว. ขอเหล่า

สัตว์ที่ทราบดีแล้วว่า ข้าพเจ้าทำบุญ จงเสวยผลแห่งบุญซึ่งข้าพเจ้าให้แล้ว. บรรดาสัตว์เหล่านั้นสัตว์เหล่าใดที่ยังไม่ทราบบุญที่ข้าพเจ้ากระทำแล้วนั้น ขอเทพเจ้าทั้งหลายช่วยไปแจ้งแก่สัตว์เหล่านั้น (ว่าบุคคลชื่อโน้นทำบุญอย่างนี้ได้ให้ส่วนบุญแก่ท่านทั้งหลาย). เพราะความคิด (คือบุญฤทธิ์) ของข้าพเจ้า ขอเหล่าสัตว์ในโลกนี้ที่อาศัยอาหารเป็นอยู่ทั้งหมด จงได้อาหารที่ยังใจให้เบิกบานเทอญ.

ยากลางบ้าน

ยากลางบ้านนี้เป็นของวิเศษมหัศจรรย์มาก อยากจะให้ผู้ที่ได้พบเห็นช่วยกัน เผยแพร่ไว้อย่าให้สูญสิ้น ไปได้ เพราะยาพวกนี้มักไม่แพร่หลายในตำหรับตำรา โดยผู้ให้มักกล่าวว่า ได้จากผีบอกบ้าง เทวดาบอกบ้าง ลายแทงบ้าง ได้ทราบว่าได้มีบุคคลผู้มีเกียรติกำลังรวบรวมและคงจะได้เห็นกันวันหนึ่ง

ยากลางบ้านที่ข้า ฯ ว่าดีนั้น เพราะเป็นยาง่าย ๆ เครื่องยาก็หาได้ง่ายไม่จำกัดที่ด้วย และเป็นการช่วยตัว ช่วยชีวิต ในเมื่อเราอยู่ในสถาน ที่ที่ปราศ จากหมอ หรือไม่สามารถจะหาหมอได้ และยิ่งคนจนไม่มีปัญญาหาหมอยากลางบ้านนี้ก็ย่อมช่วยได้ เพราะฉะนั้นจึงเห็นว่าถ้าได้มีตำราเกล็ดกลางบ้านด้วยโรคทั่ว ๆ ไปมาเผยแพร่แล้วจะมีคุณประโยชน์ และเป็นกุศลอย่างยิ่ง ฉะนั้น ข้า ฯ จึงขออุทิศยาที่ศักดิ์สิทธ์และที่ข้า ฯ รู้ไว้ทั้งหมดนี้อุทิศไว้เป็น

ทาน ณ ที่นี้ด้วย และถ้าท่านผู้ใดได้ใช้สำเร็จประโยชน์แล้ว ขอให้กุศลทั้งหลายที่ได้จากยาของข้า ฯ จงให้แก่พี่ผู้ล่วงลับของข้า ฯ ด้วย

๑. ยาอายุวัฒนะ ยานี้ควรใช้เมื่อกำลังตก หรือเมื่ออายุพ้น ๔๐ ปีไปแล้ว เพราะในระยะนี้สังขารจะเสื่อมแล้ว เมื่อได้ยานี้เข้าซ่อมก็จะทำให้สดชื่นขึ้น เปรียบเสมือนสิ่งชำรุดเมื่อไม่ยาไม่ซ่อมไว้ ไม่ช้าก็ถึงที่สุดใช้ไม่ได้ ถ้าได้ยาได้ซ่อมก็ใช้การต่อไปได้อีก ยานี้คือ

๑. โด่ไม่รู้ล้ม ๒. โคคลาน
๓. กำลังวัวเถลิง ๔. แห้วหมู
๕. มะตูมนิ่ม ๖. เถาวัลย์เปรียง
๗. เถาคันแดง ๘. ต้นเหงือกปลาหมอ
๙. กุ่มบก ๑๐. ทิงถ่อน
๑๑. ตะโกนา
๑๒. ม้าทลายโรง (มีทางขอนแก่น)
๑๓. กระชายป่า (มีทางนครสวรรค์)
๑๔. กะเพราป่า (กะเพราต้น มีทางนครสวรรค์และแดนกะเหรี่ยง)

๑๕. พริกไทย

๑๖. บรเพ็ชร์พุงช้าง

ยาทั้งหมดนี้เอาอย่างละเท่า ๆ กันมาบดเคล้ากับน้ำผึ้งกินเป็นยาลูกกลอนเท่าเม็ดในพุทรา เกินก่อนนอนคืนละเม็ด ร่างกายท่านจะดีขึ้นทุก ๆ วัน หรือจะแช่เหล้ากินก็ได้แช่แล้วรินเอาน้ำยาออกมา ๑ ขวด ให้ปนน้ำผึ้งด้วย ๑ ช้อนกาแฟ กินก่อนนอน ไม่เกินครั้งละ ๓ ช้อนโต๊ะ จะเป็นประโยชน์แก่ร่างกายอย่างมาก ไม่เชื่อก็ลองดู

ยาแก้เหน็บชาและเบาหวาน

๑. แสมสาร
๒. แสมทะเล
๓. เถาวัลย์เปรียง
๔. รานอ้ายเหนียว
๕. ใบมะกา
๖. ใบมะขามไทย
๗. ใบส้มบ่อย
๘. ใบมะคำไก่
๙. ผักเสี้ยนผี
๑๐. ผักราชพฤกษ์
๑๑. แก่นขี้เหล็ก หนักสิ่งละ ๘ บาท
๑๒. ยาดำ หนัก ๓ บาท

ยาแก้ลมสันดาน ให้ปวดท้องเสมอ

ให้เอาบรเพ็ดวัดรอบศีรษะตัวผู้จะกินหนึ่ง ข่าหนึ่ง ตำรวมกัน แล้วเอามะพร้าวอ่อนมาปาดปากออกแล้ว เอายานี้ ใส่ลงไปใน ลูกมะพร้าวแล้วเผามะพร้าวสุก เอาน้ำมะพร้าวนั้นกินเข้าไปสัก ๑ ถ้วยแก้ว โรคชนิดนี้ก็จะหาย

ยาแก้เจ็บในคอร้ายแรงถึงเป็นไข้

ให้เอาต้นโทงเทง (จีนเรียกต้นเล่งเช้า) มาตำ แล้วเอาน้ำส้มสายชูผสมเคล้าไปกับยา แล้วเอาผ้าห่ออม ความเจ็บและไข้เพราะพิษนั้นจะหายทันที

ยาแก้เม็ดละลอก

เม็ดละลอกนี้โดยมากผู้ใหญ่ย่อมรู้จัก เม็ดขนาดปลายนิ้วก้อย เวลาเป็นเม็ดพองคล้ายถูกไฟ มักเป็นตามข้อมือ ข้อเท้า ถ้าน้ำขาวไม่สู้มีพิษ ถ้าขุ่นและคล้ำมีพิษร้ายแรงถึงเป็นไข้ ให้เอาธูปเทียนหมากไปพลี เอาโคลนหรือดินที่ริมตลิ่งที่น้ำไหลขึ้นหรือลง ได้ก่อนจะป้าย เอามา

ให้พูดเป็นเคล็ดว่า พ่อหมอละลอกเชิญไปรักษาละลอกหายไหม พูดเองว่า หาย แล้วป้ายดินหรือโคลนนั้นมาหน่อยหนึ่งมาละลายกับน้ำทาเม็ดละลอก ทาบาง ๆ พอโคลนแห้งเม็ดละลอกจะแตกไม่มีพิษอะไร ไข้หรือความเจ็บจะหายทันที

ตาเจ็บ

ตาเจ็บโดยเป็นเม็ดที่ขอบตา เช่นตากุ้งยิง หรือเป็นฝี มียาแก้ได้ ๒ อย่าง

อย่างที่ ๑ ให้เอาต้นผักโหมหนามมาหนึ่งชิ้น เอากิ่งชิ้นอ้วน ๆ ปอกเปลือกเขียวออกเสี้ยมปลายเล็กน้อยไม่ให้แหลมคม แล้วเอาเทียนขี้ผึ้งลนกิ่งผักโหมนั้น แล้วบีบให้น้ำไหลมาสู่ปลายที่เสี้ยมไว้นั้น แล้วเอาปลายนั้นจี้ที่เม็ดนั้นจะหาย

ยาแก้บิด

มียาแก้ได้ ๒ อย่าง

อย่างที่ ๑ ให้เอาผักโหมหนามทั้ง ๕ มาต้มเคี่ยวแล้วรินเอาน้ำมันมาผสมกับน้ำปูนใส (ปูนแดงกินกับ

หมาก) กินหาย และถ้ากินยังไม่หายให้แทรกขี้ยาฝิ่น แต่อย่าด่วนใช้ให้ต้มกินหลายต้นก่อน เมื่อเห็นว่าไม่ดีขึ้นจึงแทรกขี้ยา

อย่างที่ ๒ หาผักโหมหนามไม่ได้ ให้เอาต้นหญ้างวงช้างแทน

ยาแก้ช้ำใน

โดยล้มฟาดก็ดี ตกลงมาจากที่สูงช้ำชอกก็ดี ถูกชกต่อยก็ดี ให้เอาหญ้าพั่นกระต่ายมาต้มกิน

ยาแก้อาเจียนโลหิต

ให้เอาต้นหนุมานประสานกายมาต้มกิน ให้เก็บตอนเช้าก่อนเที่ยงวัน

ยาแก้หนองใน มุตตะกิต ระดูขาว หรือเบาแดง แก้ไตพิการ

ให้เอา ๑. เกลือสะตุ ๒. พริกไทยคั่ว ๓. กานพลูคั่ว ตวงอย่างละเท่า ๆ กันบดให้ละเอียด แล้วมาคลุกเคล้ากับน้ำมันยางแดง รับประทานครั้งละ ๑ เม็ด

พุทรา ถ้าเจ็บมากกิน ๓ เวลา

ยาแก้ไตไม่ดี
(เบาถึงเป็นเลือด)

ให้เอา	๑. ฝาง	หนัก ๑๐ บาท
	๒. ชะเอม	หนัก ๑๐ บาท
	๓. คำฝอย	หนัก ๑ บาท
	๔. หญ้าแพรก ๑ กำมือ	

ต้มรับประทาน ถ้าเกี่ยวเนื่องมาจากโรคหญิงโสเภณี เขาให้เอาเข้าเย็นเหนือเข้าเย็นใต้ หนักอย่างละสิบสลึงต้มผสมลงไปด้วย

ยาแก้พยาธิและตัวตืดในลำไส้และกระเพาะอาหาร

ให้เอาต้นหญ้าหนอนตายยากต้มกับเกลือพอเค็ม รับประทานครั้งละ ๑ ถ้วยชาตัวพยาธิจะออกมากับอุจจาระ

เป็นโรคเรื้อน

ให้เอาบรเพ็ดมาโขลกตำกับกำมะถัน แล้วอาบแช่ เมื่ออาบแช่น้ำแล้วขึ้นมาไม่ให้ล้างน้ำดี แช่คราวละ ๑๕ วัน ยานั้นจะรัดแผลพุพองเหยอะหยะแห้ง ลอกเป็น

สะเก็ดหายแล ตำราว่าโรคชนิดนี้กินถึงกระดูก จะให้หายขาดต้องกินยากระทุ้งอีกให้เอาคางคกตายซากมา ๑ ตัว ห่อกับพริกไทย เกลือ กานพลู ปิ้งไฟให้ไหม้ แล้วเอามาบดละลายกับน้ำผึ้งกินขนาดเท่าเมล็ดพริกไทย กินแล้วจะรู้สึกปวดในกระดูก ท่านว่ามันกระทุ้งรากออกมา แล้วให้แช่น้ำยาดังกล่าวข้างต้นหายแล

หญิงคลอดบุตรตกเลือด

ให้เอาใบแมงลักเคี่ยวปนกับน้ำส้มสายชู พ่นตัวคนไข้ตั้งแต่ศีรษะตลอดเท้าและให้กินเลือดจะหยุด

ยาลูกอัณฑะโต

ท่าน ให้ เอาธูปเทียน หมาก ไปพลี ที่ต้น โพธิ์ ทะเล เชิญไปรักษาไข้ ให้ถามว่าหายไหม แล้วรับเอาเองว่าหาย แล้วให้เอามีดถากเอาเปลือกโพธิ์ทะเลมาโดยถากขึ้น ๓ เปลือก ถากลง ๓ เปลือกได้มาแล้วให้เอามาต้มกับมะตูมนิ่ม ๑ ผล และสมอทั้ง ๓ ท่านว่าหายแล

ยาพอกและชะโลมแก้พิษขบต่อยและต้องของมีพิษ

ให้เอาหัวหอมมา ตำ ปนกับน้ำ ส้มสายชูแล้วทาและพอกท่านว่าหาย พวกชอบตากอากาศเล่นน้ำทะเลให้พึง

จำไว้ เมื่อไปถูกแมงกะพรุนไฟใช้ได้ดี ถ้าหาน้ำส้มสายชูไม่ได้เอาเหล้า ๒๘ ดีกรี แทนก็ยังได้ โปรดจำของง่าย ๆ ไว้ดี ๆ

ยารมแก้ริดสีดวงเวลาคันและปวด

ให้เอาใบพลู หมากแห้งชนิดฝาดและแก่ ยาฉุน เผาไฟ เอาควันของมันรมแผลจะบรรเทาคัน และปวด และบางทีก็หายไปได้ วิธีเผาใช้ถ่าน บนถ่านให้เอาชันอ้อยกลบลงก่อน จึงเอายาข้างต้นวางเผาให้ควันมันรม ให้ถูกที่เจ็บและที่คัน

แก้ฝากหนามตำ

ให้เอาใบขี้คลอกโขลกกับน้ำตาลเพชร พอกที่แผล ยานี้จะถอนฝากหนามและสิ่งตำเข้าไปออกมา

ยาแก้ตาแดง ตาต้อ ตาแฉะ

เม็ดในลูกยาง	หนัก ๑ บาท(ตำให้ละเอียด)
รากเหมือดคน	๓ ชิ้น
พิมเสน	หนัก ๑ เฟื้อง

ทั้งนี้เอาห่อผ้าขาวแช่กับสุรา ๑ ขวด ท่านว่าให้หยอดหาย ยังอีกขนานหนึ่งให้ใช้ด้วยก้านยาฉุนแช่น้ำค้างหรือน้ำฝนล้างตาก็หายได้

ยาทาแก้เมื่อย

ไพลสด ว่านนางคำ ว่านน้ำ ตำให้ละเอียดอย่างละ๑ ถ้วยชา กับการะบูนหนึ่งบาท ปนกับน้ำมันก๊าสครึ่งขวด น้ำมันเบนซินครึ่งขวด เมื่อเขย่าปนกันดีแล้วให้ทาแก้เมื่อยได้

เวลาอับจนเป็นอหิวาต์หรือท้องเสีย ท่านให้เอาข้าวสุกปั้น ๓ ก้อน เสกด้วยคาถาก้อนละ ๓ ครั้งด้วยใจแน่วแน่ว่า "**อมมะยาพิศม์สะมิดยาคู อมมะอะระหังสัมมาศักด์สิทธิ์นักแล**" ท่านว่าแก้ได้

ยาแก้เลือดแก้ลม

คนเลือดเสียมักเป็นลมบ่อย ๆ ๑. รากมะเดื่อดิน ๒. รากมะกอก ๓. รากผักกาด ๔. รากลับสีน ๆ ให้เอาอย่างละเท่ากัน ทำเป็นผงผสมกับน้ำร้อนหรือจะผสมน้ำผึ้งทำเป็นลูกกลอนก็ได้ รับประทานก่อนอาหาร หายแล

ยาแก้ไข้เส้นไข้เอ็น

มักเจ็บปวดตามเนื้อตามตัวจับวันเว้นวัน ๑. รากมะตูม ๒. รากมะไฟ ๓. แก่นลูกใส ๔. แก่นตูมกา ๕. แก่นกระดัน

เอาอย่างละเท่า ๆ กันต้มรับประทาน หายแล

ยาแก้ผอมแห้งทุกชนิด ขนานวิเศษ

๑. ขมิ้นเครือ ๒. แก่นมะคำไก่หรือใบก็ได้
๓. ข่าบ้าน ๔. แก่นฝางแดง

เอาอย่างละเท่า ๆ กัน ต้มรับประทาน หายแล

ยาแก้เบื่อหอยขนานเอกและหาง่าย

๑. รากมะเฟือง ๒. รากกระชายแดง

ฝนรับประทาน หายแล

ยาแก้เบื่อเห็ดขนานเอกหาง่าย

๑. รากมะเฟือง ๒. หัวสับปะรด ๒. หัวดอกชะเลเต เอาอย่างละเท่า ๆ กันฝนรับประทาน หายแล ฯ

ยาต้มแก้เลือดแห้ง

รากมะแว้งทั้ง ๒ ฝางเส้น คำฝอย สารส้ม เม็ดฝ้าย ๓ กำมือ สรรพยา ๖ สิ่งนี้เป็นยาหม้อต้มรับประทานเป็นยาบำรุงเลือด แก้เลือดแห้งเกาะกระดูกสันหลังเป็นก้อนเป็นดาน

ยาต้มแก้ฝีมุตกิต

รากเล็บเหยี่ยว ยาหัวเย็น เกลือใส่พอเค็ม สรรพยา ๓ สิ่งนี้ต้มรับประทานแก้ฝีมุตกิต เบาเป็นเลือดเป็นหนอง

ยาต้มแก้ทรางขะโมยผอมเหลือง

ใบมะกา แก่นขี้เหล็ก ขมิ้นอ้อย บรเพ็ด รากชุมเห็ดเทศ เง่าตะไคร้ รากช้าพลู ไพล มะกรูด ๑ ลูกผ่า ๓ ซีก สรรพยา ๙ สิ่งนี้เอาเสมอภาค ต้มกินดีนักยาขนานนี้ใช้เห็นคุณมามากแล้ว ถ้าเด็กกินแล้วท้องระบายอย่าตกใจ จงผ่อนยาให้น้อยสักหน่อยกินไปหาย

ยาแก้งูพิษกัด

ถึงแม้สลบไปแล้วก็หาย ให้เอาอิฐทิบ ๑ ขี้กะได้ ๑ หินส้ม ๑ ยาทั้ง ๓ สิ่งนี้ฝนใส่น้ำมะนาวเป็นกระสาย แล้ว

ขยี้ใบแมงลักผสม จึงให้คนไข้รับประทาน จะดับพิษงูให้หายไป เคยทดลองเห็นผลมาแล้ว

ยาแก้หืด

เป็นยาไทยที่สำคัญอีกขนานหนึ่ง ซึ่งเห็นว่าแม้เวลานี้จะมียาฉีด ยารักษาแผนปัจจุบันอยู่อย่างดีแล้วก็ตาม แต่ยาขนานนี้ก็อาจ จะช่วยชีวิต ได้ขณะห่าง ไกลหมอหรือตามหมอไม่ทัน เพราะช่วยการหายใจได้และผ่อนความทรมาน ผู้เป็นโรคหืดควรมีไว้ประจำตัวเพื่อได้ใช้ในคราวจำเป็น

ยานี้คือ

(๑) ยาฉุน (ยาเพ็ชรบูรณ์)

(๒) ขนหมี

(๓) แววขนหางนกยูง

(๔) ดอกลำโพงกาสลักชนิดซ้อน

ยา ๔ อย่างนี้ให้เอามามวนเข้ากระดาษข่อยไว้สูบขณะเวลาเกิดหอบ ก่อนจะสูบให้โรยด้วยพิมเสนแท้อย่างดีด้วย เป็นการช่วยความทรมานระหว่างตามหมอ

แก้มะเร็ง

๑. ข้าวเย็นเหนือ ๒. ข้าวเย็นใต้
๓. ไม้สัก ๔. พริกไทย หนัก ๕ บาท
๕. กำมะถันหนัก๕ บาท ๖. ชามเบ็ญจรงค์
๗. ตะกั่วนม (ยาทั้งนี้หนักสิ่งละ ๕ บาท)

ยาแก้วัณโรค

๑. คูน ๒. คาง
๓. ข่อย ๔. ส้มปล่อย
๕. ไผ่สีสุข ใช้ราก ๖. ข้าวเย็นเหนือ
๗. ข้าวเย็นใต้ ๘. แก่นปลอท
(ยาทั้งนี้หนักสิ่งละ ๕ บาท)

ยาแก้ผมดลูก

๑. ขันทองพยาบาท ๒. รากมะกรูด
๓. กะตังใบ ๔. ข้าวเย็นเหนือ
๕. ข้าวเย็นใต้ ๖. คราบงูเห่า
ถ้าปวดมากใช้หญ้างวงช้าง ตำคลุกกับเหล้าพอก
(ยาทั้งนี้หนักสิ่งละ ๑๐ บาท)

แก้ตะมอย

ใช้ใบพุทราพอก ใช้ใบพุทราเพฉลาด

ยาแก้อดฝิ่นและเฮโรอีน

เลี่ยวกอ ๕ สลึง ชะเอม (ซื้อเงิน ๑ สลึง)

การะบูน ๒ บาท ใบพลู ๗ ใบ

กิน ๑ ถ้วย เติม ๑ ถ้วย ยาหมดหาย

ขนานที่ ๒

ใบฝรั่ง ๑ กำมือ และการะบูน ๔ บาท

แก้ความดันโลหิต

ใบหม่อน ๑ กาฝากมะม่วง ๑ ใบ ไผ่จีน ๑ เอาต้มเคี่ยวเหลือ ๑ ใน ๓ กิน ๓ วัน แล้ววัดความดันโลหิต ถ้าลดปรกติให้หยุด

ขนานที่ ๒

๑. กินเฉาก๊วยกับน้ำตาลทรายแดง

๒. เอาลำไยแห้งต้มกิน

ยากำลังกินแล้วเกิดกำลัง

ปลาช่อนใหญ่ ๑ ตัว พริกไทย กะชาย ตะไคร้แห้วหมู อย่างละเท่าๆ กันใส่ปากปลาช่อนให้แน่น ปลา

ช่อนนั้นไม่ขอดเกล็ด ใส่หม้อสุมแกลบจนเป็นถ่านแล้ว เอามาบดให้ละเอียดแล้วพรมน้ำผึ้งกินเท่าเม็ดพุดทรา

แก้สิวฝ้าตามใบหน้า

ทำให้ใบหน้าสวยงาม ให้เอากำแพง ๗ ชั้น หนัก ๑๐ บาท ข้าวเย็นเหนือ หนัก ๕ บาท ข้าวเย็นใต้หนัก ๕ บาท กำมะถัน ๒ บาท ต้มกินแทนน้ำชา

ยาแก้เหาและโลนต่าง ๆ

เอาปรอทขนาดลูกมะนาวขนาดกลาง แช่ลงกับน้ำมันมะพร้าวแค่ขวดเหล้าเขย่าทิ้งไว้ทาตอนที่เป็น

ยาแก้หูเป็นน้ำหนวก

ให้เอาสารส้มมาสะตุให้สุกขาว แล้วบดให้ละเอียดเอพิมเสนแท้ ๆ บดขยี้ผสมให้เข้ากัน แล้วใส่เข้าไปในรูหู หายได้ทันที

ถ้าเป็นผีในหู แล้ว มีน้ำหนวกเป็นประจำ ให้เอาดีปลาช่อนบีบใส่เข้าไปในหูจะหายทันที

ยาแก้สิวฝ้าที่หน้าจนน่าเกลียด

การแก้ของไทยเรา ใช้ใบมะลิ ขยี้ ผสมกับแป้งและพิมเสน แล้วผัดหน้าหายและสดชื่น

ยาอัมพาต

๑. ขี้เหล็กทั้งห้า	หนัก	๕ ส่วน
๒. มะคำไก่ทั้งห้า	หนัก	๕ ส่วน
๓. แก่นลั่นทม	หนัก	๑ ส่วน
๔. ขมิ้นเครือ	หนัก	๑ ส่วน
๕. เถาวัลย์เปรียงแดง	หนัก	๑๕ ส่วน
๖. แก่นแสมสาร	หนัก	๕ ส่วน
๗. แก่นแสมทะเล	หนัก	๕ ส่วน
๘. แก่นเบ้าน้อย	หนัก	๑ ส่วน
๙. เปล้าใหญ่	หนัก	๑ ส่วน
๑๐. รากปลาไหลเผือก	หนัก	๑ ส่วน
๑๑. ดีงูต้น	หนัก	๑ ส่วน
๑๒. เหมือดคน	หนัก	๑ ส่วน
๑๓. ขันทองพยาบาท	หนัก	๑ ส่วน
๑๔. ฝีนต้น	หนัก	๑ ส่วน
๑๕. ข่าต้น	หนัก	๑ ส่วน
๑๖. ข่าตาแดง	หนัก	๑ ส่วน
๑๗. ขมิ้นอ้อย	หนัก	๑ ส่วน

๑๘. กระทือ	หนัก	๑ ส่วน
๑๙. ไพล	หนัก	๑ ส่วน
๒๐. กระชาย	หนัก	๑ ส่วน
๒๑. เปราะหอม	หนัก	๑ ส่วน
๒๒. เถาวัลย์เปรียง	หนัก	๑ ส่วน
๒๓. ว่านสากเหล็ก	หนัก	๑ ส่วน
๒๔. พญามือเหล็ก	หนัก	๑ ส่วน
๒๕. สมอเทศ	หนัก	๑ ส่วน
๒๖. สมอทะเล	หนัก	๑ ส่วน
๒๗ กำลังวัวเถลิง	หนัก	๑ ส่วน
๒๘. กำแพงเจ็ดชั้น	หนัก	๑ ส่วน
๒๙. โกฏทั้ง ๕ หนักสิ่งละ	หนัก	๑ ส่วน
๓๐. เทียนทั้ง ๕ หนักสิ่งละ	หนัก	๑ ส่วน
๓๑. หัวดองดึง	หนัก	๑ ส่วน
๓๒. ลูกจันทร์	หนัก	๑ ส่วน
๓๓. ดอกจันทร์	หนัก	๑ ส่วน
๓๔. กระวาน	หนัก	๑ ส่วน
๓๕. ก้านพลู	หนัก	๑ ส่วน

๓๖. คำฝอย	หนัก	๑ ส่วน
๓๗. สารส้ม	หนัก	๑ ส่วน
๓๘. พริกไทย	หนัก	๑ ส่วน
๓๙. ดีปลี	หนัก	๑ ส่วน
๔๐. รากช้าพลู	หนัก	๑ ส่วน
๔๑. สะค้าน	หนัก	๑ ส่วน
๔๒. เจ็ดตะมูลเพลิง	หนัก	๑ ส่วน
๔๓. ขิงแห้ง	หนัก	๑ ส่วน
๔๔. ฝักราชพฤกษ์ ๓ ฝัก เอาแต่เนื้อ		
๔๕. ใบมะกอ	หนัก	๑๐ ส่วน
๔๖. เกลือสินเทา	หนัก	๑๐ ส่วน
๔๗. เกลือสมุทร	หนัก	๑๐ ส่วน
๔๘. ยาดำ	หนัก	๕ ส่วน

ยานี้ต้มกินพอได้ ๖-๗ วัน ให้เติมเกลือสมุทรลงไป ให้เค็มเสมอและให้เอาไพลฝนกับน้ำแซกการะบูรทาตามมือและเท้า ตามที่รู้สึก ทา บีบ นวด ไปบ้างแก้โรคเส้นประสาท หายวิเศษดีนัก

ยาแก้โรคเหน็บชา

๑, ข่า	หนัก	๑๐ บาท
๒. ใบมะกา	หนัก	๑๐ บาท
๓. สมอดีงู	หนัก	๑๐ บาท
๔. แก่นขี้เหล็ก	หนัก	๑๐ บาท
๕. แสมสาน	หนัก	๑๐ บาท
๖. เจ็ดตะมูลเพลิง	หนัก	๑ บาท
๗. ขิงแห้ง	หนัก	๑ บาท
๘. ดีปลี	หนัก	๑ บาท
๙. สะค้าน	หนัก	๑ บาท
๑๐. ใบช้าพลู	หนัก	๑ บาท

หมายเหตุ ที่ก้นหม้อยาและที่ปากหม้อยาต้องลงพระเจ้า ๕ พระองค์ เมื่อลงพระเจ้า ๕ พระองค์ที่ก้นหม้อแล้วให้เอาตัวยาทั้ง ๑๐ ขนานดังกล่าวแล้วข้างต้นใส่หม้อต้ม เมื่อต้องการถ่ายให้เอาดีเกลือเติมลงในถ้วยยามากน้อยสุดแล้วแต่ธาตุหนักเบา

ยามหากำลัง

๑.	กระเทียม	หนัก ๑๐ บาท
๒.	พริกไทย	หนัก ๑๐ บาท
๓.	น้ำตาลทรายขาว	หนัก ๑๐ บาท
๔.	น้ำผึ้ง	หนัก ๑ ชั่ง

ท่านให้เอายาบดละลายกับน้ำผึ้ง รับประทานวันละครั้ง

ยายายุวัฒนะ

๑. สมอไทย	๗. ขิง
๒. มะขามป้อม	๘. ดอกผักเผ็ด (ผักคราด)
๓. กะทือ	๙. บอระเพ็ด
๔. กะชาย	๑๐. เทียนทั้ง ๕
๕. ข่า	๑๑. ดีปลี
๖. ไพล	๑๒. พริกไทย

เอาสมอภาคสิ่งละเท่า ๆ กันตำเป็นผง เสกด้วยพระเจ้า ๕ พระองค์ ผสมกับน้ำผึ้ง ปั้นเป็นลูกกลอนเท่าเม็ดพุทรา รับประทานทุกวัน

ยาดองเหล้า

๑.	เจ็ตตะมูลเพลิง	หนัก ๒ บาท
๒.	สะค้าน	หนัก ๒ บาท
๓.	ดีปลี	หนัก ๒ บาท
๔.	รากชะพลู	หนัก ๒ บาท
๕.	แห้วหมู	หนัก ๒ บาท
๖.	โกฐสอ	หนัก ๓ บาท
๗.	ลูกผักชี	หนัก ๑ บาท
๘.	พริกไทย	หนัก ๑ บาท
๙.	ลูกคัดเค้า	หนัก ๒ บาท
๑๐.	คีเข้าเย็น	หนัก ๒ บาท
๑๑.	พวงเสน	หนัก ๒ บาท
๑๒.	เลือดแรดอย่างดี	หนัก ๑ บาท

ทั้งหมดนี้ดองกับเหล้าโรง ๖ ขวด แก้ลมเจริญอาหาร ผิวพรรณผ่องใส เป็นยารับประทานภายหลังคลอดบุตร

ยาแก้โรคเหน็บชา

รากตองแตก	๓ บาท

กำมะถัน	๓ บาท
ดินประสิว	๓ บาท
สารส้ม	๓ บาท
ยาดำ	๓ บาท
กะชาย	๓ บาท
ใบมะขาม	๓ บาท
ใบส้มป่อย	๓ บาท
ใบมะกา	๓ บาท
มะกรูด	๓ บาท
เกลือ	๓ บาท

ต้มรับประทานเช้าเย็น

ยาประสะน้ำนม

๑.	ดีปลี	หนัก ๑ บาท
๒.	ขิงแห้ง	หนัก ๑ บาท
๓.	ลูกเล่ว	หนัก ๑ บาท
๔.	ใบกระวาน	หนัก ๒ สลึง

๕. รากระย่อม หนัก ๔ บาท ๒ สลึง

๖. พริกไทย หนัก ๑ บาท

ทั้งหมดนี้ให้ตำเป็นผง รับประทานกับน้ำร้อน ๑ ถ้วยชาต่อยา ๑ ช้อนชา

ยาแก้ขัดเบา

๑. ใบลิ้นมังกร ๑ ใบ

๒. ลูกพลับแห้ง ๑ ลูก

๓. ฟักเชื่อม ๓ ชิ้น

๔. น้ำตาลกรวด หนัก ๑ บาท

ทั้งหมดนี้ต้มกับน้ำ ๔ ถ้วยชา ต้มแล้วเคี่ยวสัก ๑ นาที ยกลงตั้งไว้พออุ่นรับประทานครั้งละ ๑ ช้อนโต๊ะ ทุก ๆ ๓ ชั่วโมง เมื่อเบาออกแล้วให้รับประทานวันละ ๒ ครั้งจนกว่าจะหาย

ยากวาดแก้ไอ

๑. ไพล หนัก ๑ บาท

๒. ขมิ้นอ้อย หนัก ๒ บาท
๓. หัวหอม หนัก ๑ บาท
๔. กระเทียม หนัก ๑ บาท
๕. พริกไทยอ่อน หนัก ๑ บาท
๖. ดีปลี หนัก ๑ บาท
๗. ขิง หนัก ๑ บาท
๘. สารส้ม หนัก ๒ สลึง

ให้เอาพริกไทยกับดีปลีตำก่อนแล้วร่อนให้ละเอียด และจึงเอาของสดเหล่านี้ตำผสมกันให้ละเอียดปั้นเป็นก้อนตากแดด เวลาใช้บดผสมน้ำมะนาวกับเกลือกวาดคอ ถ้าจะให้เป็นยาจิบให้เติมชะเอม ถ้าชอบเผ็ดน้อยให้เติมขมิ้นและไพลอย่างละ ๓ บาท

ยาแก้โรคกระษัย

๑. มะคำไก่ทั้ง ๕
๒. รากเจง
๓. ตะโกนา
๔. กระชาย
๗. แห้วหมู
๘. ข่า
๙. โคนดินสอ
๑๐. เถาวัลย์เปรียง (ทั้ง๑๐

อย่างนี้ หนักอย่างละ ๑ บาท)

๕. ใบมะกา ๑๑. สมอไทย ๒๕ ผล

๖. รางแดง ๑๒. ฝักราชพฤกษ์ ๓ ฝัก

ทั้งหมดนี้ต้มรับประทานเช้าเย็น

ยาแก้โรคผิวหนัง

๑. รากตองแตก

๒. รากขี้กาทั้งสอง

๓. รากท้าวยายม่อม

๔. รากคนทา

๕. รากหญ้านาง

๖. รากมะเดื่อชุมพร

๗. รากตะลุมพุก

๘. เข้าเย็นเหนือเข้าเย็นใต้

ทั้งหมดนี้หนักสิ่งละ ๑๐ สลึง ต้มกับฝักราชพฤกษ์ ๓ ฝักและใบมะกา ๑ กำมือรับประทานเช้าเย็นก่อนอาหาร

ยาระบายลม

๑. ไพลหนัก ๑๐ บาท กระชายหนัก ๑๐ บาท ข่าหนัก ๑๐ บาท การะบูรหนัก ๑๐ บาท
ให้โขลกไพล กระชาย ข่า ละเอียดแล้ว เอาผ้าขาวมาห่อแช่น้ำร้อนไว้พอสมควร แล้วเอาการะบูรใส่ลงนอกผ้าห่อนั้น ประมาณสัก ๑ ชั่วโมง แล้วกินเถิด ฯ

ยาแก้ธาตุพิการ

๒. พริกไทย ๑ ดีปลี ๑ สะค้าน ๑ ว่านน้ำ ๑ ขิง ๑ หญ้าแห้วหมู ๑ เจตมูลเพลิง ๑ มะตูมอ่อน ๑ กานพลู ๑ กระเทียม ๗ กลีบ เอารวมกันเข้าแล้วต้มกิน ฯ

ยาทรางเด็ก

๓. ท่านให้เอาชุมเห็ด ๑ กะเพราแดง ๑ เปลือกไข่เน่า ๑ ต้นเล็บมือนาง ๑ รากสะแก ๑ ต้น อ้ายเหนียว ๑ ขมิ้นอ้อย ๗ แว่น บอระเพ็ด ๗ ท่อน สุรา ๑ ถ้วยชา ต้มกินเช้าเย็นทุกเวลา ฯ

ยาแก้เลือดตีขึ้นเฉพาะคนที่อยู่ไฟไม่ได้

๔. ท่านให้เอาพริกไทย ๑ ลูกไข่ เกลือ ๑ ลูกไข่ และเอาไข่ ๑ ลูก ใช้แต่ไข่แดง กวนให้มันร้อนแล้วตำให้เป็นผง กินกับเหล้าดี ฯ

ยาแก้หิดเปื่อย

๕. เอากระเทียม ๑๔ กลีบ เอาเปลือกแคพอสมควร เอาขมิ้นผงพอสมควร เอาน้ำมันมะพร้าวให้มากหน่อย ส่วนเปลือกแคนั้นเอามีดหั่นเสียให้เป็นชิ้นเล็ก ๆ แล้วเอาผสมกันเข้าให้คึยกขึ้นตั้งบนไฟให้เดือดสักพักใหญ่แล้ว ยกลง เอาน้ำที่เคี่ยวนั้นแลใช้ทาตามแผลที่หิดขึ้น ฯ

ยาแก้ถูกไฟหรือถูกน้ำร้อนลวก

๖. เอาเปลือกหว้ากับข้าวสารข้าวจ้าว หรือข้าวเหนียวพอสมควร ตำโขลกใส่กันให้ละเอียด เอาน้ำใส่พอสมควร แล้วกรองให้ดี เอาน้ำนั้นแลใช้ทาให้ทั่วที่ถูกไฟลวกนั้นบ่อย ๆ ดี ฯ

ยาแก้ริดสีดวงจมูก

๗. เอาก้านบัวหลวง ๑ ใบหนาด ๑ ใบมะกรูด ๑ กิ่งไม้สาชู่ ๑ กำมะถัน ๑ เอาผสมกัน แล้วตำให้ละเอียด ใช้สูบเหมือนยาสูบดีนัก ฯ

ยาต้มแก้ลมอัมพฤกษ์และลมจับโปงคือ ลมเกิดด้วยธาตุทั้ง๔กำเริบ

๘. เอาลูกมะกรูด ๓๒ ลูก ผ่าสี่ซีก เอา ๓ ซีก ทิ้ง ๑ ซีก แล้วลงอาการ ๓๒ ทุก ๆ ซีก ๆ ละตัว หัวหญ้าชันกาดหนัก ๒๐ บาท ดีปลีหนัก ๓ บาท สะค้านหนัก ๓ บาท ยาดำหนัก ๓ บาท เกลือ ๓ ถ้วยเขียวไข่กา ยาข้าวเย็นเหนือข้าวเย็นใต้ อย่างละ ๔ บาท ต้มกินทุกเช้าเย็นดีนัก ฯ

ยาแก้บวม

๙. เอาสมอไทย ๑ รากขนุนละมุด ๑ แก่นจันทร์ ๑ อำพัน ๑ อังกาบ ๑ เท่า ๆ กัน รากชะพลูเท่ายาทั้ง

หลายต้ม ๓ เอา ๑ กินเกิดแก้ท้องบวมและจวนมรณะ ฯ

๑๐. **ทาแก้บวม** เอาขิง ๑ ดีปลี ๑ พริกไทยล่อน ๑ สะค้าน ๑ หัวหอม ๑ หัวกระเทียม ๑ เอาสิ่งละ ๑ บาท ตำผงละลายน้ำปูนขาวทาทั้งตัวหาย ได้ใช้แล้ว ฯ

๑๑. **กินแก้บวม** เอารากมะรุม ๑ แก่นสน ๑ เท่ากัน ต้มกินเช้าเย็น ได้ใช้แล้ว ฯ

๑๒. **ยากินแก้ท้องอืดขึ้นสำหรับถ่ายให้ลง** เอาใบมะกา ๑ กำมือ กลั้นใจหยิบเอาขี้เถ้าไฟในใจกลางเตาไฟ ๓ หยิบ กลั้นใจหยิบเอาข้าวเปลือก ๓ หยิบ แล้วเอาผสมกันต้มกินดี ฯ

๑๓. **ยาแก้คางทูม** เอาต้นใบหญ้าลาบทั้ง ๕ ล้างน้ำให้ดี แล้วโขลกให้ละเอียด เอาน้ำใส่บ้าง แล้วขยี้เอาน้ำนั้นแลทาหาย ฯ

๑๔. **ยาถ่ายพิษ** เอาเชือกเขา ๑ เถาวัลย์เปรียง ๑ รากตองแตก ๑ ใบมะขาม ๑ ใบมะกา ๑ ใบ ส้มป่อย ๑ จันทน์ทั้งสอง ๑ ยาดำ ๑ สิ่งละ ๑ บาท ต้มกินเวลาเย็น ฯ

ขนานที่ ๒ คือ รากชิงชี่ ๑ สีพั่นคนทา ๑ เถาหญ้านาง ๑ เถาหญ้าม่อม ๑ มะเดื่อชุมพร ๑ ดอกมะลิ ๑ ยาดำ ๑ ใบเล็บครุฑ ๑ หญ้าแพรก ๑ หัวคล้า ๑ ใบพิมเสน ๑ ดอกบัวเผื่อน ๑ จันทน์ทั้งสอง ๑ ดอกสาระภี ๑ ดอกทองหลาง ๑ ดอกบุนนาค ๑ เอาเท่าๆ กัน ต้มกินเวลาเช้า ฯ

๑๕. ยาแก้ไข้สันนิบาต อันประกอบด้วยดีเดือดเป็นกำลัง นอนไม่หลับให้กระวนกระวาย ให้ตัวนั้นแดงนอนมักบ่นร้องกลิ้งเกลือกไป ท่านให้เอารากมะแว้งทั้งสอง ๑ รากกระดอม ๑ รากขี้กาแดง ๑ สมอไทย ๑ สมอพิเภก ๑ ลูกมะขามป้อม ๑ แห้วหมู ๑ บอระเพ็ด ๑ หญ้าตีนนก ๑ โกฐสอ ๑ โกฐก้านพร้าว ๑ จันทน์ทั้งสอง ๑ ตำปรุงกับขันทศกรและน้ำผึ้ง แล้วกินเถิด ฯ

๑๖. ยาแก้ไข้ทั้ง ๓ ฤดู เอารากมะแว้งทั้งสอง ๑ รากมะอึก ๑ ก้านสะเดา ๑ รากมะเขือขื่น ๑ โคกกระออม ๑ บอระเพ็ด ๑ แก่นสน ๑ จันทน์ขาว ๑ สมอทั้งสาม ๑ รากช้าพลู ๑ เอาเท่ากันต้มกินแก้ไข้ทั้งปวงแก้ตีนมือเหลือง มูตรเหลือง ฯ

๑๗. ถ้ากาฬขึ้นให้ลิ้นกระด้างคางแข็งอ้าปากไม่ขึ้น ท่านให้แก้ด้วยยานี้ เอาไส้ขนุนละมุด ๑ สะค้าน ๑ ใบตำลึงตัวผู้ ๑ ดีงูเหลือม ๑ บดละลายน้ำซาวข้าว กินหายแล ฯ

๑๘. ยาแก้กระสายแลลม คือ เอาสารส้มหนัก ๔ บาท ดินประสิว ๔ บาท การะบูร ๔ บาท เกลือ ๑ ถ้วยชา บอระเพ็ด ๘๐ บาท เอาน้ำผึ้งทำกระสาย โขลกให้ละเอียดแล้วทำให้เป็นลูกลกอนแล้วกินเถิดดีนักฯ

๑๙. ยารุเสมหะเน่า คือ ยาดำ ๑ มหาหิงคุ์ ๑ ใบกะเพรา ๑ ผักเสี้ยนผี ๑ ลูกกระดอม ๑ บอระเพ็ด ๑ น้ำประสานทอง ๑ ขมิ้นอ้อย ๑ เท่าๆ กัน ตำเป็นผงละลายน้ำท่ากิน ตามธาตุหนักธาตุเบา ฯ

๒๐. ยาแก้ไอ เอาพริกไทย ๑ ตำลึง ขิง ๑ บาท กระเทียม ๑ บาท ขมิ้นอ้อย ๑ บาทกระทือ ๑ สลึง เปลือกมะรุม ๑ บาท ฟอง ราคบีดบี– แดง ๕ สลึง สะค้าน ๕ สลึง แก่นแสมทะเล การะบูร ๕ สลึง ผิวมะกรูด ๕ สลึง ยาทั้งนี้ตำเข้ากัน ปั้นเป็นลูกกลอนไว้ ถ้าไอผอมเหลือง ละลาย

น้ำมะนาวกิน ถ้าเลือดเน่าใน น้ำมะขามเปียกกับเหล้าก็ดีฯ

ยาแก้บิด อุจจาระ (เป็นเลือด)

๒๑. กระชายฝนใส่กับน้ำปูนใสพอสมควร แล้วเอาการะบูรแทรกพอสมควร แล้วเอาเหล็กตะปูที่สนิมจับเผาไฟให้แดง แล้วเอาชุบลงไปในน้ำที่ฝนกระชายใส่นั้น แล้วกินเถิดหายแลฯ

เมื่อกินยานี้แล้ว ให้บีบตามก้นกบและเส้นที่ใต้เข่าฯ

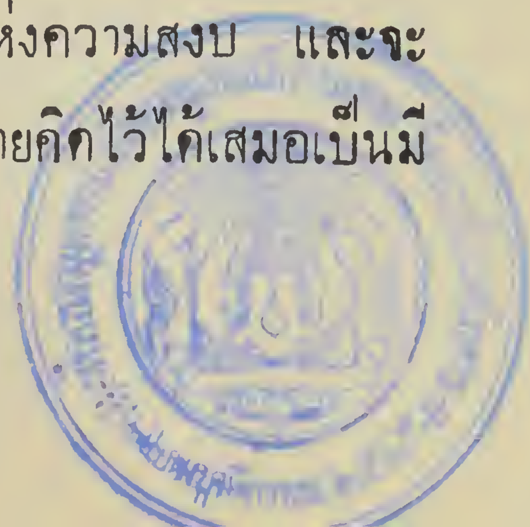
ยาต่าง ๆ ที่ได้เขียนรวบรวมไว้นี้ ได้ใช้มาแล้วมีคุณและเป็นของศักดิ์สิทธิ์จริงแต่ขอเตือนว่า ควร ใช้ เมื่อไม่มีหมอ ไม่มีเงินให้หมอ หรือหมอรักษาไม่ดีขึ้น เรื้อรังควรใช้ยากลางบ้าน เพราะดีกว่ารอความตาย และทนต่อการทรมานสังขาร ควรจำไว้ช่วยตัวเองและผู้อื่นในยามคับขันและจำเป็นเพราะอาจเจ็บไข้ในที่ห่างไกลหมอและไม่มียา และที่เอาเรื่องต่างๆ นี้มาบันทึกไว้ก็เพื่อไม่ให้สิ่งต่างๆ ที่มีผู้รู้บ้างไม่รู้บ้าง แต่ข้าฯ รู้อยู่กับตัวข้าฯ

ต้องสูญไปกับความตายของข้า ฯ โดยไม่ให้ความรู้ที่มีอยู่นี้ก่อประโยชน์แก่บุคคลอื่นภายหลังการตายของข้า ฯ

สิ่งที่คนไข้นอกจากได้กล่าวแล้ว ก็ยังมีวิธีปลีกย่อยอยู่อีกมาก เช่นวิธีการเสดาะพระเคราะห์ต่ออายุแก้อาถรรพ์ ทำพิธีกรรม เช่นคนเป็นลมตะกังป่วยศีรษะเป็นเวลา พอถึงเวลาก็ปวดทุกวัน รักษาอย่างใดแก้อย่างไรไม่หาย มีวิธีแก้เขียนโรคลงอาคมในพัดหางปลา แล้วไปตั้งรับตะวันตามเวลาปวด โรคนี้ก็จะหาย

สิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวข้างต้น เวลานี้คิดว่าหมดผู้ทรงคุณความรู้จริง ๆ แล้ว และที่ว่ายังทำได้ก็น่าจะเหลือแต่หมู่มิจฉาชีพที่หลอกลวงกินโดยขาดวุฒิ

แต่ว่าจะอย่างไร ๆ ก็ดี ไม่มีหมอวิเศษหรือยาวิเศษวิธีการวิเศษอย่างใดจะต่อสู้กับความตายให้คนอยู่ค้ำฟ้าไปได้ เมื่อคนเราหมดกรรมแล้วก็ต้องจากโลกนี้แน่เมื่อคิดได้แล้วจะเกิดกุศลไปสู่โลกแห่งความสงบ และจะตายด้วยความสงบ ไม่กระวนกระวายคิดไว้ได้เสมอเป็นมีความสุขและดีแน่.

พิมพ์ที่วงศ์เสงี่ยมการพิมพ์ ตรอกสุเหร่ามหานาค พระนคร โทร. ๘๑๓๗/๘๙ นายมานพ วาดเสงี่ยม ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๑๒